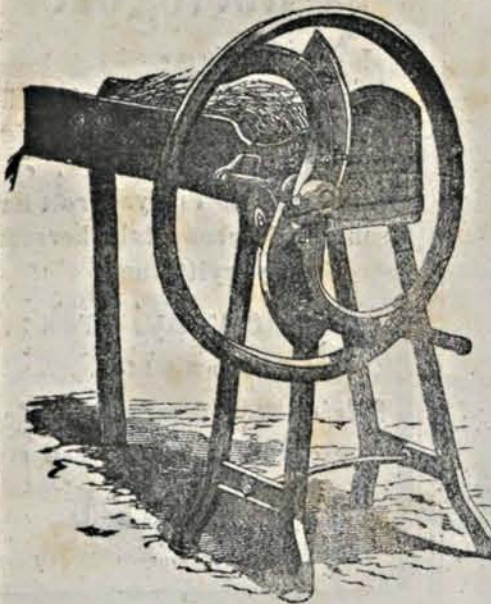

Szeeszkavágó-gépek leírása.

I. Samuelson-féle kisebb fajta szeeszkavágó.

mely az 1858-ki és későbbi kiállításokon arany-éremmel és díeséő oklevéllel jutalmaztatott.

Ezen szeeszkavágó az 1858-ki kiállításán 40 közt azért kapott arany-éremet, mert kis gazdának való legkisebb szeeszkavágó, s egyszerű szerkezete, jó könnyű kezelése és szapora munkássága által tündette ki magát. A gép egy négy lábán álló szilárdon összeépített vasállványból áll, melynek elő részén a fő- és hajtó-tengelyen a súlykerék (lódító) látszik. Ezen kereken két külkör alakú (convex) kék van, mely a lódítókerék egymás ellen álló karjaira két-két csavarral van megerősítve. A másik két-két csavar, mely ugyanezen lódítókerék karjaiba van illesztve, arra való, hogy a kések élet, szigoruan lehesse a gép elő részéhez állítani, hogy a szalmát vagy vágandó takarmányt egyenesen emesse. A fő tengely folytatásán van egy csiga, mely alul a gép állványban és tengely alá és fölébe illesztett két fogas henger tengelyén levő oldal fogas kereket hozza mozgásba. A vágandó takarmányt pedig a fenn emelt két henger hozza a kék alá.

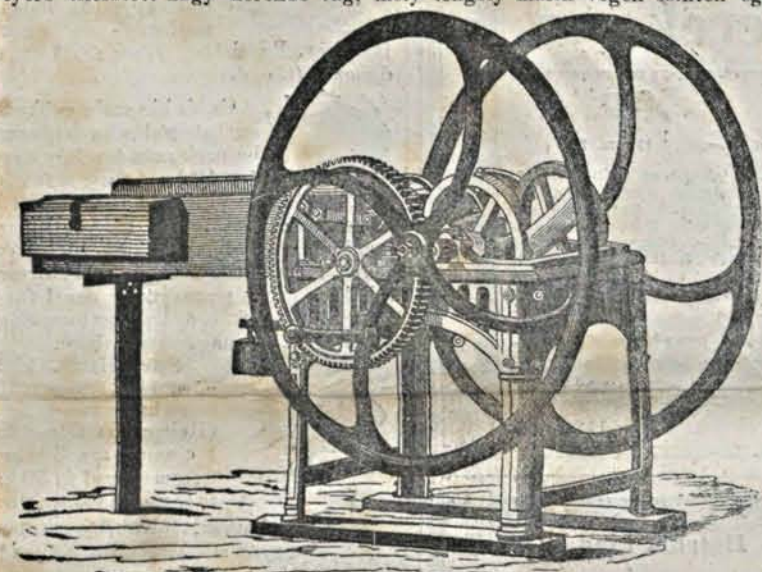
Használat előtt ügyelni kell, hogy minden csavar erősen meg legyen szorítva; a tengelyek, csigakerekek és perselyek tiszta faolajjal megolajozva, a por és piszoktól tisztán tartva legyenek. Különben a gép időnek előtte romlásnak indul.

Ezen szeeszkavágó-gép mindenféle takarmány-vágásra egyiránt alkalmas, legyen az széna, szalma vagy kukoricaszár. Pontos és jó kezelés mellett 1 óra alatt könnyen 30 véka fél hüvelyknyi hosszú szeeszkát vág. — Gyári ára 50 ft. osztrák értékben.

Készül a gyárban ugyan a géphez hasonló nagyobb és szerkezeténél csak azzal különböző szeeszkavágó, hogy a felsőbb henger a beletett vágandó takarmány után fölébb vagy lejjebb emelődik és a vágandó takarmányt mindig egyformán megnyomva tartja. Ezen gépen jó kezelés mellett könnyen 40-45 véka szeeszkát lehet óránként vágni, egy embert a gép hajtására, egyet az etetésére használva. Ára 60 ft. osztr. ért.

II. Amerikai szeeszkavágók.

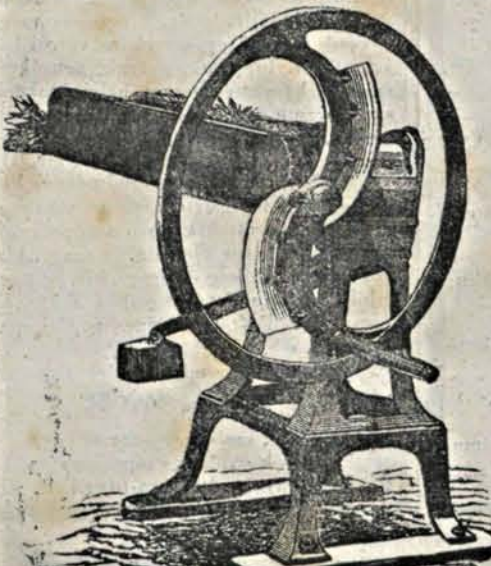
Ezen szeeszkavágók egy szilárdon összeállított fa-állványból állnak, melyeknek elő részén két üntött vas fogatlan henger-kerekekre vannak a kések, számszerint 4-3 és 2-re illesztve. Ezen henger-kerekek mellett van egy kis fogas korong, mely egy a szalmahúzó alsó henger tengelyére illesztett nagy kerekbe vág, mely tengely másik végén szintén egy fogas kerek van, mely által a felső fogas henger horzátik mozgásba. Ezen gépek egyszerű szerkezetük és tartósságuknál fogva igen kedveltek és talán magából a gyárból már pár ezer van Magyarországon elterjedve. — Ezen szeeszkavágóval a 4 és 3 késűn lehet az első negyed, fél és 1 hüvelyknyi hosszú szeeszkát vágni, a mint a négy késűn 4, 2, vagy egy késsel vág az ember. A 3 késűn pedig 3, 2 és egy késsel vág. A két késű szeeszkavágó vág kétféle szeeszkát, fél és egy hüvelyknyi hosszú, a mint 2 vagy egy késsel vágunk. Meg kell említenünk, hogy ezen szeeszkavágóknál ezelőtt vízszintesen volt az alsó henger ellátva, most azonban ezt elhagyva vízszintesen szerkesztett fogas vashengerek alkalmazták a takarmányt a kék alá való tolasára, melyek azt sokkal biztosabban és egyenlőbben eszközik. A munka előtt különösen vigyázni kell arra, hogy a csavarok megerősítve, a tengelyek és perselyek tiszta faolajjal megolajozva s a gép por és piszoktól ment legyen, különben hamar romlásnak indul. Ára ezen gépeknek 4 késű. lőerőre alkalmazható 220 ft. o. é. vagy óránként 250-300 véka szeeszkát. — 4 késű ember és lőerőre, vág: lőerővel hajtva 120-160 vékát, embererővel hajtva 60-80 vékát; ára 130 ft. o. é. — Embererőre 3 késű, vág óránként 50-60 vékát; ára 105 ft. o. é. — Embererőre 2 késű vág óránként 40-50 vékát; ára 85 ft. o. é. — Különben e gépek vágunk egyáltalában mindent, legyen az széna, szalma vagy kukoricaszár. — Ezen szerkesztett 3 késű szeeszkavágó az 1858-ki évi gazdasági kiállításán ezüst-éremmel jutalmaztatott szilárd szerkezete és könnyű kezelése miatt.

Ezen amerikai szeeszkavágó-gépek legújabb vasállványra is készíti a gyár különféle nagyságban, de mindegyike 4 késűre. — Ezen gépek erő alkotásuknál fogva lőerőre is alkalmazhatók; ára 130-160 ft. osztrák értékben.

III. Richmond- és Chandler-féle szeeszkavágók.

Ezen gépek szilárd és csinos alaku vasállványuk, a metszőkésék szintén külkör- (convex) alakúak és a hajtó-kerek egy-más átellenében álló karjaira vannak csavarok által megerősítve.

Az ezen karokon lévő többi négyzetes csavarok arra való, hogy a kék a gép elejére szigoruan oda lehesse igazítani, hogy a vágandó takarmányt tökéletesen elvágja. Ezen gépek közül a kisebb fajtának hajtókerék tengelyén van egy csiga alkalmazva, mely az e tengely alatt és fölött levő szalmahúzó-tengelyek végére illesztett fogas kereket, illetőleg hengereket hozza mozgásba. A gépek felső hengere mozgó — föl és le — mely szerkezeténél fogva a vágandó takarmányt, legyen az több vagy kevesebb, mindig egyenlően összeszorítva a kések alá hozza. Ezen gépen könnyű kezelés mellett lehet óránként 50-60 véka szeeszkát vagy akár milyen takarmányt — legyen az széna, szalma vagy kukoricaszár — vágni; ára 50 és 70 ft. osztrák ért.

Az második ennél nagyobb szeeszkavágó-gép, hosszas négyzetes-alakú állvány közepén nyugszik két tengelytartó perselyben, a fő- vagy hajtótengely, melyen a súly vagy lódítókerék van szintúgy a külkör alakú késekkel és csavarokkal, mint az előbbiek, el van látva. Ezen tengely végén egy kisebb fogas kupkerek van alkalmazva, mely által egy ezen tengelyre függőlegesen, de vele egyiránt fekvő tengelyt hoz mozgásba. Ezen tengely végén van ismét egy kis fogas korong, mely által egy közvetítő nagyobb és kisebb fogas kerek mozgattatik. Ezen kisebb kerek bele vág egy a szeeszkavágó-gép alsó hengertengelyére illesztett nagyobb fogas kerekbe és azt hozza mozgásba. Ezen tengely közepé felé ismét van egy kerek és forgat egy fölött levő a felső szalmahúzó-hengertengelyvel összekötött könyöktengelyt, és így a felső szalmahúzó-hengert, mely e könyök-tengelynél fogva a vágandó takarmány mennyisége után fölébb vagy lejjebb mozgó és a takarmányt mindig szorosan összeszorítva a kések alá hozza.

Ezen szeeszkavágó a hozzáadott négy pár váltókerékkel fogva négyféle külön hosszúságú szeeszkát vág. A kerekek következendőkép alkalmaztatnak, u. m.: 1. Ha az alsó szalmahúzó-tengelyre a 40 fogu kerek van alkalmazva és az ezt hajtó közvetítő kis kerek 12 fogu, negyed hüvelyknyi hosszú szeeszkát vág. — 2. Ha az alsó szalmahúzó-tengelyre a 36 fogu kerek van alkalmazva és ezt hajtó közvetítő kis kerek 14 fogu, fél hüvelyknyi szeeszkát vág. — 3. Ha a nagyobb kerek 33 fogu és a kisebb 20 fogu, három negyed hüvelyknyi. — 4. Ha az alsó szalmahúzó-tengelyre e 30 fogu kerek van alkalmazva és az ezt hajtó közvetítő kis kerek 23 fogu, 1 hüvelyknyi hosszú szeeszkát vág. Ára a legkisebb felének kéz-erőre 50 ft., a nagyobb kéz-erőre 70 ft., a legnagyobb kéz-erőre 135 ft., a lő-erőre alkalmasnak 180 ft., a legnagyobb lő- és sóz-erőre 250 ft.

E gépeknél is vigyázni kell, hogy a tengelyek és perselyek tiszta faolajjal olajozva, a csavarok meghúzza és a gép általában por, piszoktól óva legyen, mert különben hamar romlásnak indul.

Vidats István gépgyára.

1160 (1-6)

Löwinger A. és Társa

papir-kereskedése
Posten,
hatvani-utca 6. sz.,
a „fanulóhoz”

ajánlja a következő alkalmi cikkeket:

Levélpapírok.
100 db. nével dombornyomat 50 kr.
100 levél és 100 boríték dombornyomattal 1 ft., 1 ft. 20 kr.
100 db. monogrammal színyomattal 1 ft. 40 kr., 1 ft. 80 kr., 2 ft. 50 kr.
100 levél és 100 boríték, mindkettő monogrammal 2 ft. 80 kr., 3 ft. 50 kr.
100 levél ezéggel, fekete nyomtat 80 kr., 1 ft. 20 kr.
100 levél és borítékhoz d'zes doboz adatik.
1 rizsma, 960 levél negyedérbten, ezéggel fekete nyomat 7, 8, 12 ft.
1000 boríték csöpi papírból, negyedérből a ezéggel fekete nyomatban 5, 6 ft.

Látogató-jegyek
à la Minute.
Színes nyomatban 100 db. finom fehér bristolpapír 50 kr.
100 db. finom színes karton 80 kr.
100 db. finom francia félfényű papíron 1 ft.
100 db. könyomatú finom kettősfényű vagy bristol papíron 90 kr.
Minden további sor 10 krral több.

Levélpecsét-bélyegek.
1000 db. aranynyomatú 2 ft. 50 kr.
1000 » veres 2 ft. 75 kr.
1000 » domborbetűkkel két színben 3 ft. 75 kr. 1155 (3-0)
Minden további ezer 50 krral olcsóbb.
Nagy választék mindenféle üzleti, jegyzéki és másoló könyvekben. — Nyomdai munkák megrendelés szerint a lehető legolcsóbb áron. — Levélbel megrendelések utánvétel mellett teljesítenek. — A fenn elsorolt mennyiségekben kívül — kevesebb nem rendelhető meg.

Uri-utca 1-ső sz.

Legújabb női-ruha-kelmék bázmulatos olcsón! Hamburger Adolf üzletében PEST, uri-utca 1. sz. párisi ház.
Minták kívánatra küldetnek mindenfelé ingyen és bérmentve.
párisi ház.

Titkos

betegségeket

még makacs és üdült bajokat is úgy kóroddában, mint magán gyakorlat folytán több ezer betegnek legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gátlatlannak, gyökeresen, biztosan és gyorsan gyógyít

Med. dr. Helfer Vilmos

Post, király-utca 27. szám Medetz-házban, 1-ső emelet, délelőtt 7-9-ig, délután 1-4 óráig.

Díjazott levelekre azonnal válaszoltatik, s kívánatra a gyógy-szerek is megküldetnek.

1164 (10-12)

Pest, október 15-én 1871.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Csokonai.

A most lefolyt héten, szerdán, október 11-kén leplezték le Debreczenben Csokonai Vitéz Mihály szobrát, melyet lángeszű szülöttjének Debreczenben állított, s melyet Izsó Miklós jeles szobrászunk valódi művészi ihlettel készített el.

Az innepélyről alább vesznék olvasóink rövid tudósítást, kimerítőbbet csak jövő számunkban adhatván. Itt e helyen magára a szoborműre akarjuk figyelmüket fordítani, megemlékezvén a költőről is, a kit ábrázol.

Csokonai Debreczenben született (1773-ban); az ottani kollegiumban tanult; ott élte le rövid életé legnagyobb részét; ott halt meg (1805-ben); ott van eltemetve a hatvan-utca végén levő köztemetőben, sirját egy durva vaslobor jelölvéen. Élve halva ő Debreczené volt, e tős-gyökeres magyar városé, mely kitünő fiát akarván megtisztelni e szoborral, leginkább önmagát tisztelte meg, midőn az irodalomnak, a költészetnek ily tisztelet-oltárt emelt, s emelte azt egészen maga erején, a nélkül hogy a köz-adakozást országszerte fölhitva s igénybe vette volna. Mint Csokonai egészen Debreczené volt: szobra is egészen az. Valami puritán zordság s büszkeség van ebben, mely oly jól illik Debreczenhez.

Ha Debreczen mindazáltal országossá tette a szobor leleplezési ünnepeét, — versenyre hívta föl országszerte a költői erőket, s meghíván reá első tudományos és szép-irodalmi testületeit az országának és a sajtó kép-

viselőit: ezzel ismét annak adott kifejezést, hogy a mit az egyes teas, lendit, áldoz: annak csak terhe, fáradalma az övé, sikere

kell hogy közrehasson s az egész országé legyen. Debreczen mindig büszke volt Csokonaira. Büszke akkor is, mikor a közvélemény, Debreczenen s szomszéd-ságán kívül nem méltányolta eléggé a Tiszántul költőjét. Kazinczy s a kör, mely irodalmunknak és nyelvünknek új, nemesb irányt adott, s magának kétségkívül a legtöbb s legnagyobb érdemeket szerezte, a debreczeni iskolával nyelv és izlés dolgában nem járt egy uton. Semmi kétség, hogy Kazinczyknak volt egészen igazuk, s hála a nemzeti geniussának, hogy irodalmunk utánok indult. De mint vitában rendesen történni szokott, az ellenfélben az igazat, a jót sem akarjuk s nem tudjuk elismerni, s érdemeit kevésbbé méltányoljuk, mint kellene, a debreczeni iskolának a népi-esre törekvésében csak póriasságot, a nyelv-érzékre hivatkozásában csak tájszólási elfogultságot, tős-gyökeres magyarosságában csak csiszolatlan durvaságot akartak látni, s ha bevalottak is, hogy Csokonainak lángeszű adott a természet, egész pályáját a fékezetlen lángeszű egy aberrációjának tartották s mondották. Még oly emelkedett szellemű kritikus, mint Kölcei is igazságtalan volt iránta, s míg a különben deák Kis János számára csak magasztalásai vannak, Csokonaira alig van egybe gáncsolásnál.

Csokonai szobra, Izsófól.

Csokonai még harmincz évvel is halála után csak Debreczenben

A Rigire!

Hét év előtt voltam először a Rigin. Ot, hat uton lehet följutni az 5541 láb magas hegyre; de a különözök kivételével minden ember Luzernből szokott megindulni. Mi — t. i. négy magyar, kettő az utasok nemtője, a „Véletlen,” Svájcz egyik leg-szebb pontján hozott össze — mi is Luzernből indultunk meg azon az uton, mely meglepésével legtöbb elönyt ígért: az Arth és Goldau felé. Gyönyörű augusztusi napon, felhőtlen ég mellett valódi búcsujárás volt ez. Goldauban ebédeltünk, megnéztük az óriási hegyomladékat, mely egy falat temetett el, egy tónak felét betöltte, a környéket öt percig tartó sötétséggel borította a óriási mennydörgéssel roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Előttünk az ut, mely a magas hegyre vezetett föl, hemzsegő néppel, valódi búcsujárással borítva. Tán Babel-tornyának munkásai vetődtek ide? A világ minden nemzetének képviselői mentek tarka vegyületben roppant rémületet okozott. Bámultuk a messze görögött szikla-darabokat, szivünkben sajnálkoztunk a nászmeneten, mely az omladék alatt lete halálát, de a mint elfordulva a látványtól, a Rigi aljához értünk, más dolog költötte le figyelmenket.

Csokonai költői hatása.

(Imre Sándornak a debreczeni Csokonai-ünnepélyen tartott emlékbeszédéből.)

Csokonai nem alkotott nagy nemzeti hőskölteményt, nem varázsolta a nemzet elé a multnak magasztos képét, az ősök és nagy tetteik sorát, melylyel a jelent a multból oktatva a jövőre előkészitené. Ezt csak tervezte; de teljesítésében a korai halál megakadályozta. Nem nyitotta fel hazájának a régi és újabb nemzeteknél oly nagy hivatásu színházat; noha korának ferdeségeit néhány színművében elmésen ostromlotta. Csokonai főképp a lant költője volt; ez teszi főérdemét, ezzel hatott nemzetére ama még igen tepedt s eszméletlen időkben, — erősebben hatott ezzel, mint bárki más, az utolsó nagy idők ama harczi költőjén kívül.

Csokonai 1773-ban született. Már ekkor derülni kezdett a magyar költészet újabb hajnala. De az ő korának kevésbé voltak el a Bécsből indult hangok, melyek ugysem eléggé nemzetiek s nem eléggé gerjesztők voltak. Inkább a klasszikai formákat jól-rozsul követő, s a multtól a nép beszédével, de nem a nép szellemében szóló költők, vonhatták lelkét; oly körben élvén, mely emberiesen szabad vagy nemzetien forró érzéseket alig ősmert, a valódi költészetre fogékony alig volt.

Még tanuló pályán volt és az ifjúkor kezdetén, midőn az 1790-dik év mozgalmi fölrázták a nemzetet, s midőn zárt körben is szilaj lelke erősebben kezdett mozogni.

A valódi költőnek lelke nemcsak ábrándozni s tétlenül képzelegni tud, hanem tenni s szabadon élni is törekszik, s a magas eszméinek utjában álló elfogultság, vakság, szűn és bármely korlátok ellen, küzdeni természet szerint hajlandó. Csokonai korában e főiskola tekintélyes és szigoru hittudósok s még szigorubb törvények szabályzata alatt állott. Megfelelt ennek kormányzata az országos és társadalmi helyzetnek, az arisztokratai és papuralmi fegyelmek, mely egy előbbi időszakban alapult és virágzott ugyan, de még folyvást fennállt, sőt ez idő-tájon újra megerősített. E főiskolában is a nevelési jelszó komolyság, rend és méltóság volt, mely semmi újabb idő szellemét behatni nem könnyen engedé. Így az ifjú tulcsapongás, még sokkal kisebb mértékben is mint Csokonai részéről nyilatkozott, nem férhetett össze az iskola szellemével, féltékeny tekintélyével s türelmetlen szigorával. Az ő szilaj lelke elvágyakozott és elszabadult a fanyarságig komoly iskolai falak közül.

Tehát, némely művei által már valódi hivatásu költőnek ismertette, nyelvének bájával, elmésen fölhaladni s leírni képes eszével sokak nagybecsülését megnyerve, — azon idők legnagyobb tekintélytől Kazinczytól is évek óta szives közlekedésre méltatva, magasztos hivatásának érzetében, nagyobb s szabadabb körbe lépett. Az 1796-diki országgyűlés költőjévé kívánt lenni, megénekelvén annak nagyobb mozzanatait, kitünőbb férfait s ugy hatni nemzetére, mint 1790-ben *Gvadányi, Horváth és Péczely*. És csakugyan sok honszeretettel, a képzelt vagy valódi nagyság iránti hódolattal, forró érzéssel s szép vonzó nyelven is énekelgetett. De a miért a költő eped, mi arra élesztőleg hat, szives szeretetteljes pártolást a hon előkelőitől sem ekkor sem utóbb érdeme szerint nem nyerhetett. S fájdalom, ez időben még nem volt e hazában szabad nép, mely a mint együtt érzeni s visszhangzani, ugy jutalmazni is tudta volna a költő dalát. S itt kezdődik *Vitézünk* életének oly sok küzdelemmel és csalódással foly-

s a Tisza mentén tartatott nagy költőnek. De mikor Kiskalud Károly, Vörösmarty, Czuczor, Erdélyi kezdeményei után költészetünk, — a Kazinczy-iskolában már remekké képzett költői nyelvvel — a nemzeti és népies felé fordult, hogy az egyengetett nyomokon majd Petőfi, Arany, Tompa jöhessenek, — akkor elismerték Csokonai érdemét is, kibén, ha durvaság, izléstelenség, vagy aljasság volt: az csak vas koráé volt, melyben élt, de a szép, melynek sokszor oly nemes alakot tud adni: saját géniuszáé. S Csokonai irodalmi elismertetésére épen azon iskola egyik legkiválóbb fia, mely őt egykor elítélte, tett legtöbbet és pedig munkái első teljes kritikai kiadását által, t. i. Toldy Ferencz.

Ma már egy vélemény van országszerte Csokonai költői tehetségéről s költői érdeméről. S a Debreczen által állított gyönyörű szoborra a koszorut az egész ország teszi föl.

— á —

Csokonai szobrának leleplezésére.

(Debreczen, 1871. okt. 11.)

40 arany pályadíjt nyert költemény.

Kelj föl, sírod beomlott padmalából,
— Mit az időnek lassu árja mos,
A mint mély medrű lejtőjén aláfoly,
— Hatvanhat éve alvó vig dalos!
Kelj föl, ha enged (mely oly súlyosat nyom
Sírod felett): a durva vas labor,
S mely még súlyosban áll a torha hanton:
A melyben éltél, a vas durva kor!

Vas volt a kor, oh költő, melyben éltél.
Dörögött az ég fenn, döngött lenn a föld.
A nap csatát, rémeket hoz az éjféli,
Távol s közel villám fut, vész üvölt.
Ketté hasadt, derékon, Európa,
Láng s füst gomolygott a nyílás felett;
S husz év telék: a mélység éhes torka
(Holtakkal tömték!) a mig tele lett.

A vénhedt század vérben alkonyúla.
Véres nap nyugta, mondják, vést jelent.
Az égő láng a hajnalig átnyúla,
S az új század új vész élbe ment.
De mig a láng tovább s tovább harapdál,
S nagy csattanástól ég-föld megreped:
Lantod hurjaiba te mosolyogva kaptál
S eget-földet vidita éneked.

Ha Lillát dallád s „hatalmas szerelmét,“ *)
A melynek „megemészto tüze bánt“ —
Ha a „Tavaszt,“ s a kertek himes selymét
Hol jáczint nyílik s égő tulipánt;
Ha ábrándozva a fokon megálltál,
Hol egykor „réd jajdult a Balaton,“
Vagy zöngé sápad a „fejér nyárfaéknál“:
Az est ámulva csügge dalodon.

A „földiekkel játszó égi“ lánykát,
Ki „kertet“ narciszokkal ültetéd,
De játszva visszalopta adományát:
Dalod mily édes váddal illeté.
Majd „riadó leányát“ s Tihanynak
Szent hegye rejtékéből“ kicsalád,
Hogy levele lesse, vissza mit nem adhat,
„Trillád“ epedve esedéklő dalát.

De búcsut mondva „kedv-, remény-, Lillának,“
Mint sebzett gim futal az árny közé.
Bem vére a sziv dült orán a bánat,
A zöld füvet egy csöpp som öntöze.
Keczajba fült a tépett sziv nyögése,
A kin tüze gúny-szikrát pattogott:
Mint viz-omlás: bár a követ kivésse,
Szélid moraj, ha távol hallgatod.

S visszára fordult mind, mit egykor érzél,
Torz-képre vált a fényes Ideál;
Lágy himporát szárnyáról elsöpré szél,
S az égi Szép sártól fecskendve áll.
Az inger-, báj- és Lilla fordítottja,
Az Örök-szépnek ferde tüköre:
A fejkötő-sóvár agg-lant, Dorottya,
Kezéből életet s örök hirt nyere.

*) Az idéző-jel „—“ közé tett sorok, szavak, kifejezések a Csokonaié.

S haj-ráj! — A sűrűnek fölvert vadára
Nem üzhet jobban a hevílt vadász;
Gúnynak, kitorve egyszer, nincs határa,
S cseng a kacaj, hogy szinte reng a ház,
Ajkadnak az tetszik csak, a mi pajzán,
Fuldánka nélkül még a méz se' kell;
S az egykor lágy kobozt érez-hurral ajzván:
Az „Evoót“ Bacchusnak énekel!

S hév nyárban, árnyán zöld szőlő-lugasnak
Anákreonnal verseny ajkaid!
Télben meg a „csikóbörös kulacsnak“
Hús csókjával melengeted magad.
S mig „a komor bú lángjainak csatáit“
Az „ért gerezd levélvel“ otlod el:
Egyszerre leked magasabba áhít,
S a „halhatatlanságról“ énekel.

Mélység és magasság olvad énekedben,
Kétség s reményesség, hit és bölcelem.
A titkok izis-fátyala félrelebben,
S a sir s a menny megnyílik hirtelen.
Hol mélyeit hánytorgatja az örvény,
A tüprengő léleknek láncza hull,
A kétkedés szőlől összetörvén,
Szűk börtönéből szárnya szabadul.

S magasra száll, — az aether tiszta légét
Szabadon és vidáman issza szád;
„A had“ zajában zenged a szent békét,
S romok között: fölviruló hazát,
„Földindulásban“: a lélek nyugalmát,
Tépett sziv enyhét „egy fa-árny ülén“,
Az „igazságnak zenged diadalmat“,
S a bűn fölött hogy áll a szent erény!

Oh költő, hol vedél e hangokat mind?
Honnan lopád e tarka színeket?
Ah! a dicő szivárvány káprázatként:
Napfény- s esőből támadt éneked.
Mi ragyogó köd, arczod' mely befolyja?
Mi lángoló csöpp, mely szemedbe' forr?
— A gyötrelm szivszaggató mosolyja,
A kacagó köny cseppje: a HUMOR!

Oh költő szemel' mely „szent örületben“ *)
Magasra szállal, a ködlepelbe vont
Világ fölé — és fénybe öltözött
Látod fölötti lenn a földi hont,
Hozzád a jajszó, nevetés, siralmak,
Csók-csattanás, s omló vér moraja,
Egygyé olvadva a mint fölzárnálnak:
Mind egy csodás, édes harmónia!

Oh költő szeme! csillagidből nézve
Mily képet ölt előttd a világ!
Selyem-fodor lesz a vad tenger vézse,
Mit egy szelid kéz kissé megzillát.
Az elemek s az emberek bész csatája
Caak életteljes üde mozgalom;
Virág-mező a harc vérmosta tája,
S enyh-lugas fü-padjja a sirhalom!

Oh költő szeme! a mint a magasból
A sziv etét aknába benézsz,
Mit durva sors kemény sziklara paskol,
Vagy tenger kinján elmerit a vézsz;
Előttd kin, kétséggek, ellentétek
Kiegyenülnek, elsimulva mind;
Örök csillag deríti a sötétet,
S a hit rév-partja nyugalommal int.

Mint hajó-törtnék enyh színébe' kékül
A szikla, min sajkája összetört:
Átélit kinjával a sziv ugy kibékül
S mosolyra készit csak, a mi rég gyötört.
Elmult csaták vészétől, mondd, ki rettozt?
Ha magad' szobal jóvón vizgatolod,
S a bék-árad halhatlan isteneknek
Íó Pacánt zong győzelemdalod!

Íó Pacánt nevednek is, nagy költő!
Kit sors nem tört meg, sir sem fódhet el.
Hantod' taposta már két-három öltő,
A jelen, im, dicőjtve ünnepel.
Nagy sokaság gyúl városod piacrán,
Sir-helyeden mozdul a néma harc;
Ki győztél sors, idő, ítélet harcán:
Im szobrod áll és koszorud örök!

Szász Károly.

*) Shakespeare Szentiványi álom, ötödik felv. I. szín.

ki ez utat megtevé. Naponként hány száz ember teszi meg az utat s szerencsétlenségről még nem hallánk! Szerencse föl! Csak egy igaz van a világon: a kétszer kottó, s a mi ezen alapszik, az nem csalhat. Hogyan? Lemoin utirajza rettentene vizsgálja utam egyik czéltől: megnézni azt megvalósulva, mit hét év előtt mesének tartottam? Előre!

A hajó végre megállott Vitznaunál. E kis falu még állomás sem volt a mult években s ma már hótéljei vannak. Egy pár év mulva bizonynyal nevezetes állomás fog lenni. A gőzhajó állomás mellett van a vasuti indóház, s a kettő kapcsolatban van egymással. Ugy látszik, azokon a bajokon, miket a vasutnak ez évi máj. 22-én történt megnyitása után az okozott, hogy az utasok nem állottak arányban rendelkezhető erk-

A pár perczet, melyet a vonat megindulásáig a kocsiban tölténk, a vasut megtekintésére használtuk fel. Itt a rendestől eltérőleg három sín van, melyek közül a két szélső síma, s a közbelső fogakkal van ellátva. Ennek megfelelőleg a kocsinak is három kereke van a két szélső síma ráffal, míg a harmadiknak ráffa fogakkal van ellátva, melyek az óra-kerekek pontosságával illeszkednek a sínnek fogaiba. Ezek rendeltetése emelkedésnél támpontul szolgálni a kereknek s leszállásnál akadályozni a sebes lemenetelt. Hogy a kocsik, a gépezet, a viktartó, mind, az emelkedés tekintetbe vételével van készítve, magától érthető.

Alig tekintünk jól körül s a vonat megindult. A mozdony hátul van s a kocsit tolja hegynek fölfelé. A mindentől elűtő látvány, mely most

vagy árnyas erdők többnyire a tóból emelkedve merész egyenességgel, néhol egy kis lapályt hagyva maguk és a tó között, melyen virágzó fakuk, városok állanak. A hegyek, havasok mind szaporodnak, a tó mind nagyobb lesz, majd föl-tünik a rideg Pilatus, a regényes fekvésű Luzern s az utas megy mind felebb-felebb — mintha Istenéhez közelednék! E látvány bűvös szépségével, mely perczekig tart, mi sem ér föl. Mintha repülne az ember az ég felé. És feledi, nem látja az ember, hogy egy rengeteg meredekhez ért, mely a mint megy fenebb, mind nagyobb lesz, honnan a letekintés örvényszerű mélységbe van, s nem veszi észre, hogy ez örvény fölött emberi kézzel készített kötéltesen jár.

És halad odább mindig felebb.

Hidak és alagut a Schnurtobelen.

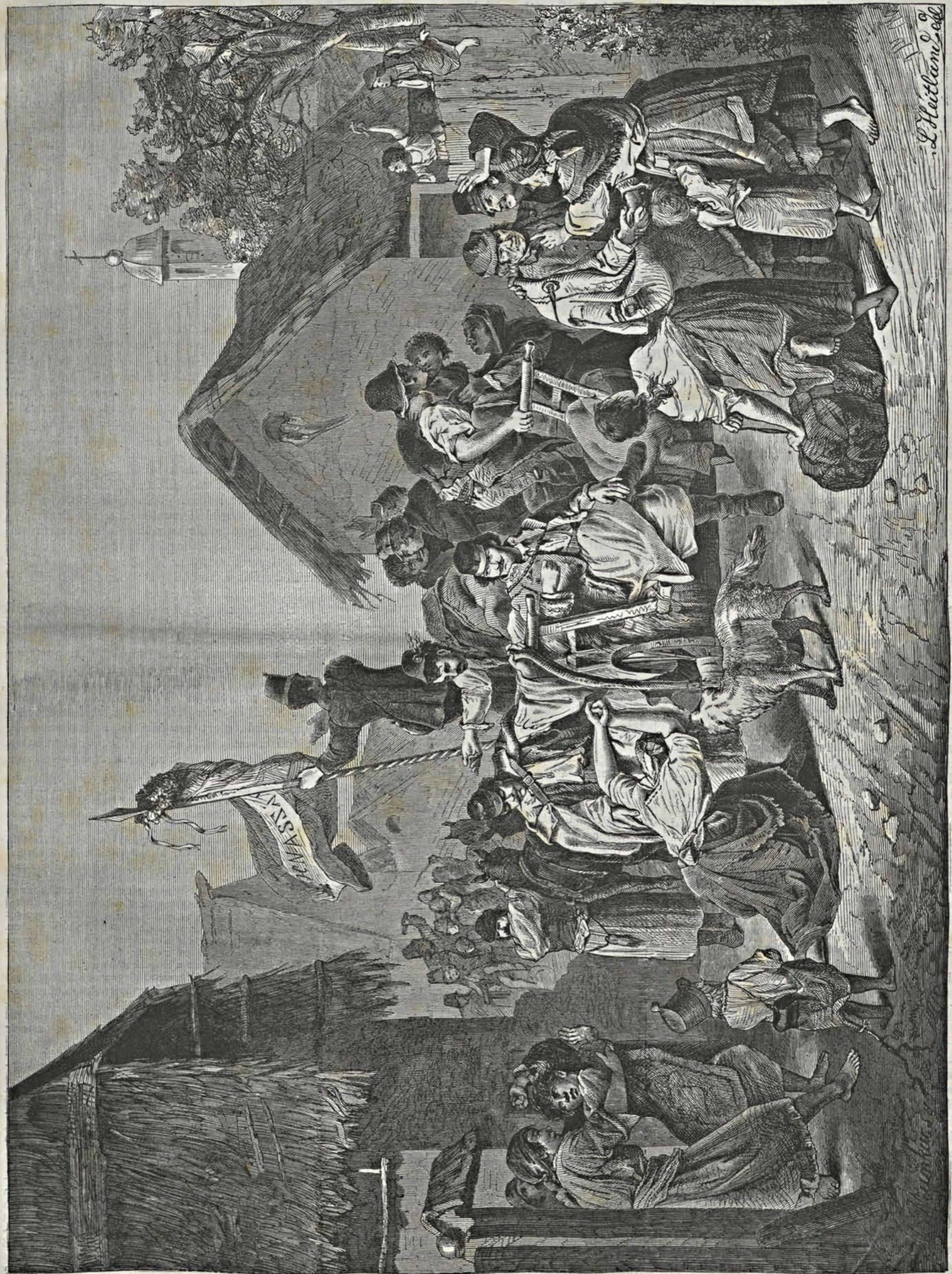
kel: már segítve van. Daczára, hogy nagy számmal voltunk, kik a pénztárt körülállók, nehézség nélkül kaptunk jegyet. Még néhány perczre bementünk a restaurációba, — de a csengetés s a conducteur csakhamar tudaták velünk, hogy indulunk.

Kiléptünk a pálya-udvarba s igyekeztünk mennél jobb helyet foglalni. Főlöseges igyekezet! e coupéokban nincs rossz hely. Minden coupé 54 személyt fogad be. Minden sorban hat ember ül s van összesen 9 sor. Az ülések mind elé felé vannak, s minden ülésről minden irányban láthatni ki. Oldala, teteje nyitott, mely minden irányban kilátást enged, a székek amphitheatrum alakjában emelkednek, úgy hogy a hátulsók az elsők feje fölött látnak el. Aztán a mozdony nem elől, hanem hátul áll, s így ez sem zárja el a kilátást.

az utas előtt föltáru. megbüvíli az embert. Valóban egy perczre elkábul s nem tudja, mit nézen. Alig egy percz előtt erdős ligetben ült, melynek korlátolt kilátása sehova sem enged nézni. Ime, most bámulatos panorámát lát föltáruelni szeme előtt. Teljes szabad kilátással kocsizik előre, s nem látja, mi húzza kocsiját. Legelőbb a berket látja maga alatt, melynek fái elzárták kilátását. Azután az indóházat, melyből kiindult, aztán a templomot, a várost, mely az előbb még nem is látszott, azok mellett a gyönyörű tavat regényes partjaival, hegyeivel, melyekhez annyi monda, annyi emlék van kötve: Rütli, Solisberg, Axenberg, majd a bámulatos szépségű Mythenstein! Lassanként mind nagyobb-nagyobb kilátást nyer a tó. A hegyek közvetlenül a tó mellett, meredek sziklák

Mintegy háromnegyed perczig tartó alaguton áthaladva, ott van előtte a vasut legnagyobb csodája: a vasuti hid a Schnurtobel felett. Ah, tehát megbirja a rengeteg terhet e hid, melyet két karsu vasoszlop tart fenn, s melyen az áthaladás tovább tart egy percznél? Hát biztos a számítás, hogy e pár oszlop megbirja a hidat terhével? Ugy van: biztos. A vonat terhével áthalad rajta oly biztossággal s könnyűséggel, mintha rendez uton menne.

És aztán bujkál a vonat hegyek, erdők között, föltáruva, majd elzárva a kilátást, mignem öt negyed órai mászás után Freiberg állomáshoz ér, hol a kazánt vízzel töltik meg, s honnan egy negyed órai ut után a jelenlegi vég állomásig a Rigi-Kaltbadig megy. Innen a Rigi-Staffel csak

egy negyed óra. Az ut legmerészebb része Vitznautól Gütterli-ig (a határpontig) 5,14 kilométer, mely utat egy óra alatt tesz meg. Mindenütt roppant ovattással megy előre, úgy hogy itt veszélynek árnakítól sem tarthatni, s a vonatok megzavarásairól kerengő hírek mind a mesék országába tartoznak, melyekkel az emberi és a tudományosságát hirdető emez óriási művet tehetetlenek és irigyek népszerűtlenné igyekeztek tenni.

De hasztalan. Tervezőjének és építőjének nagy nevével híjjában akarták elhomályosítani.

E genialis mestermű — egy alp-vasút — czéjével mintegy tíz év előtt kezdett foglalkozni Riggenbach, az olteni gépgyárak igazgatója. 1862-ben Franciaországban szabadalmat kért fogakkal ellátott mozdonyra. Szövetkezve Zschokke Olivér aarai mérnökkel többféle sikerült mintákat készített, s 1868-ban e tárgyról rópiratot adott ki. Ebből egy példányt Washingtonba küldtek az ott székelő svájci konzulnak Hitznek, kitől értesültek, hogy a Mount-Washington hasonló szerkezetű vasutat építenek. Most Naff szent-gallen mérnökkel szövetkeztek, s komolyan hozzá kezdtek fogni a Rigi hegypálya valósításához. Megnyerve a luzerni s a szövetségi hatóság engedélyét, az eszme barátai csakhamar aláírtak 625,000 ffrt részvény tőkét, s ugyanannyit 1862. szept. 29-én közaláírásra bocsátottak, mely néhány óra alatt elkelt. Még azon őszszel több ponton hozzáfogtak az építéshez, s számos akadály ellenére 1871. májusig befejezték.

Ez évben három mozdony jár: „Basel“, „Bern“, „Luzern“, mindenik 240 mázsát nyom, 120 lóerőre dolgozik. Minden mozdony csak egy kocsi, s a szükség szerint naponként többször indulnak. Naponként 700—1000 embert szállítanak.

Jelenleg a vasút tovább építésén dolgoznak Kaltbadtól fel a csücsig: a Kulmig. Az utas töléseket lát emelkedni meredek felett, levágtott hegyhátakon legelteti szemeit — s a munkát oly gyorsan látja előhaladni, hogy nem lehet kétsége, miszerint a jövő évre már a Kulmra fog a vonat fölmenni. És a mint a pálya készül, népesednek meg a hegyek. A Kaltbadon, hol két év előtt egyetlen nagy hétel volt, már egész telep van; a Staffel hételje három akkora, mint hét év előtt volt, s a Kulm vendéglője is jóval nagyobb. Máris helység színet viseli az egész magán, melynek rendez postai, távirtdai közlekedése van.

Szülőgyi Sándor.

Honvéd-toborzás.

Bizony sok mindenféle átalakuláson ment keresztül a mi hazánk vedereje, míg a váci manevur-keg eljuthatott.

Mikor Ázsiából bejöttünk, valamennyien katonák voltunk.

A honfoglalás korában az itt talált nemzetek ásót, kapát kaptak a kezökből kicsavart kard helyett.

Később a fegyverviselés kiváló kitüntetésnek tekintették, melyben csak a nemesi osztály birt jogal részeseül. Neki szölt az országban meghordozott véres kard, melynek láttára katonáival táborba szállni joga volt.

Aztán, mikor a német is beavatkozott dolgunkba, beállott a zsoldosok, a pénzért harcolók kora. A szabad harcosok, a meggyözüléből küzdők ideje csak időközönként lobbant fel újra a Rákócziak, Tököliek alatt.

Igy jutottunk el aztán abba a korszakba, a hol a honpolgár legmagasztosabb kötelessége, mely azelőtt megtiszteltetés, büszkesége volt annak, a ki teljesíté: a haza oltalmazása az ország legszöpredékobb részének közre jutott. Minden falu tartozván katonát állítani, a hol egy kaszaka kapu kerülő csavargót elfoghattak, azt megszerették akár tyukkal, kalácsal, akár kötéllel, meg kalodával s beállították szépen a komissió elé, mint olyat, a ki már most védeni fogja az orszögot.

Ebből a korszakból van az a nóta:

„Elmennék én katonának,
Csak kötéllel ne fogynának!”

Volt aztán a katona állításnak még egy más módja, a toborzás, vagy, a hogy a magyar ember nevezte a „Verbung.“ A verbungos kaplár, néhány szál nyalka legénygyel s negyedfél czigánygyal a háta mögött, végig vonult a falun, kitiütö a zászlót, borus palczokt szorított legényei markába s oda intve a cigánygyal, huzzon egy sarkantyuhoz való, lelkesítö toborzót: s azzal ugy megrakta a tánczot a kicsödült falusi nép láttára, hogy csak ugy nyelték öket a szemökkel.

Megmutatták a népnek, mily vig, gondatlan élet a katonák, mintha lakzi volna minden napja, muzsika, mulatság, bor, szép leány, — hej, kell-e több a magyar embernek, hogy fellekesüljön s elmenjen, ha kell, akár a pokolba is.

A hány neki busult legény, megcsalt szerelme, kitagadott fiu, haragos testvér, öket megunt, többre vágyó ifju volt a faluban, az aztán ugy odacsabult a nyalka huszárök társaságába, mint a légy a mézbe s bortól, álmódott dicsöségötöl aztán ott is ragadt, ép ugy mint amaz.

Bezzeg, másnap, mikor a két pipkát ott érzö a fejében, meggondolta, hogy ezt a dolgot tán nem értött volna jobban meggondolni. Hanem most már mindegy, az atya szemrehányó feddése, az anya szívszorító zokogása és a kedves marasztaló könyve mind hiába már most. Ha valami megvigasztal, nem más az, mint az a nóta:

„Tíz estendő nem a világ!”

Mennyire sajtásdgos kiegészítö részét képezte a toborzás népünk életének, legjobban kitiünik onnan, hogy alig van tárgy, melylyel a magyar népköltészet többet foglalkoznék, mint épen s „Verbung.“ Egész irodalmunk van e nemböl s közbe-közbe oly igazgyöngyök, hogy díszre valóának bármely nép költészetének is.

1848-ban lett a verbungnak aztán oly jelentösége, melyet ez intézménytöl még alában sem várhatott volna senki. A haza szabadságának, függetlenségének eszméje átvillanyozá az egyszerű rög fiát is, s a paraszt legény egy ismeretlen valamitöl lelkesítve, oda ment a zászló alá s fölcsoport önkényt csábítás nélkül azokhoz, a kik azt énekeltek:

„... Ha még egyszer azt üzeni,
Mindnyájunknak el kell menni!”

Az anya, szerető most is megsíratta, a kétkező öreg apa most is marasztalta a lánklekű fiut, — de nem használt az semmit: a verbung a mint faluröl falura ment, mindenütt nótt utjában, mint a lavina. Nem lett volna „ember“ a magyar ember szeme előtt, a ki el nem ment volna, föltéve hogy keze-lába ép volt. Így lett Magyarországnek 200,000 katonája — a földböl.

Egy ilyen toborzási jelenetet mutatunk be jelen számunk egyik képeben olvasóinknak, kitiünik genre-festésznöktöl, Munkácsy Mihálytöl. E képet Munkácsy évek előtt festette s nagy figyelmet költött vele maga iránt.

Középbütt látszik a kocsi, melyen az ujonczokat elszállítják. Egy honvéd tartja felette a megkoszorozott zászlót, melynek föliratából: „Eljén a szabadság!“ néhány betű látszik. Ott vannak a beleszappott legények, s a kik bucsuznak tölök. Balra egy katonának készülő, de a katonaméretököt még meg nem ütö fiut tart vissza az anya, míg egy „pendeles“ gyereknek csákó van fejében, patrontás a hátán s füzparipa a lába közt. A kocsi mellett egy sirva leborult nő, kihez a legény lehajlik, mintha vigasztálná. Jobbra egy leány kötözi testvére ökömökjät az utra, míg az árván maradt öreg szülök szomorun tekintve egymásra, kezét szorítanak, mintha panasoznának, mennyire egyedül maradnak ezután. A tulajdonképi verbung, a tánczöló dölczeg katonák a háttérben látszanak.

E kép egyike a népelethöl vett tárgyú legjobb képeknek, annyira, hogy a külföld képes lapjai is érdemesnek találták közlését.

Németesedés, korcsosodás. *)

II.

A legnemesb küzdésre vagyunk hivatva Mert ez nem anyagi erőfeszítésel, hanem szellemi eszközökkel folytatandó. Minden erökent igényli; de nem kétségbeejtö. A sokkal kisebb népességű Holland, a kedvezötlenebb helyzetű flamand nép fenntartotta nemzeti nyelvét, — a sokkal csekélyebb szellemi értékű, reformáció és irodalmi kincs nélküli oláh nemzetiség nem is gondol arra, hogy nyelvét és nemzetiségét fen ne tarthassa. De bizony a mi küzdésünk nagy erőfeszítéssel jár.

Ha a két küzdö felet, a német és magyar műveltség (kulturát) szeretnek mondani: kulturállam, kultur-kérdés, kultur-érdek!) egyenlő erőssé és életrevalóvá, s pedig rövid idő alatt lehetne tenni, — minden nyerve lenne. De a miénk hogy nöhetne s minden sok idő alatt annyival! Anyanyivá nem nöhet, mert amaz is folytonos fejlődésben van s a nagy nemzet számerejénél s mai

*) Révész Imre „Prot. Egyházi és Iskolai Figyelmezö“-jéböl.

alapjánál fogva mily gyors és nagyszerű fejlődésben; de megfelelővé, megmérközhetővé igenis. A nagy világ vásártörén nem fogunk versenyezhetni, mint a hollandi az angol, németel és francziavál; de itt honunkban, saját földünk érintésétöl, tulajdon nemzeti emlékeink felemelő tudatától erősítve, meg fogunk állhatni s küzdhetni. Ez nem üres phrázis. Ha nem szállíthatunk is külföldre tudományos kincseket, természetünk e honnak annyit, mennyivel megérheti, másra nem szorulva; ha nem adhat is honunk a külföldnek tudományos akadémiák tagjait, elsőrangú európai tudósokat — noha egynehányat adott előbb, s egyet-kettöt ad ma is —; de maga bírhat oly férfiakkal, kik a nemzet művelt osztályát a tudományok kellö masságára fölségítik, a tudományok fök kellö számát a hazából kiállítják, s az alábbvalóság, tehetetlenség, söt felhasználtság szögyönitö önvádját megszüntetik vagy enyhítik.

Nem tarthatni lehetetlennek, hogy e nemzet nem sok időre megszerzi azt az értelmi eröt, ismeret-kincset, mely által szellemileg eléggé függetlenné válják, idegenek segédkezésére, gyámoklására ne szoruljon, s azon erkölcsi eröt és öntudatot, mely a műveltség elajátítása mellett is nyelvének, ösi jellemének fontartására elég szilárdá teendü.

De e végett sokszoros erőföjtésre, nem föllángöló lelkesedésre, hanem szünetetlen munkálkodásra s komoly elhatározásra van szükség.

Legtöbbit a társadalom legalsóbb, de legnagyobb hatású köröi, a családok tehetnének, az idegentölés s ezzel együtt járó elkorcsosodás ellen. Ha szavunk elhatna oda, hová már ma az evangyelium szava nem hat el, esadekelünk, hogy a család életnek első, söt egyetlen feladata a nevelés legyen, — nevelés közvetlenül a szülök által és nevelés a gyermekeknek minél nagyobb koráig, — s e nevelés fölve a valódiság, komolyság, jel-szava az erkölcsi nemes életre szoktatás, vezetés, — az eröknek megfelelő munkás életre képzés, irányzás... Legyen belöle számunk a „szerencseszínálás, feljutás, kincs-, rang és fényre törekvés. Csak ily nevelés eredménye lehet a társadalmi és szerzetes szülök iránt, a hon hü szölgálatára ölkészültség s valódi erkölcsi érték és erős jellem.“

Ha nálunk egy lényegében magyar, nemzeti nyelvéhez öntudatosan ragaszkodó középöstályi, komoly és művelt, vallásosan erkölcsös, szabad-ölvien is konzervatív, már nem létezik, vagy minéllebb nem alakul: nemzetiségünk ügye nem áll biztosan, söt egy évtized alatt igen melyre súlyödünk az elkorcsosodás és nemzeti lealjasodás lejtöjén. Elöl áll egy józsefi korszak, sokkal veszelýes amaz elsőnél. Mert ma nincs a nemzetben az az erkölcsi komolyság, az az erős bár öntudatlan vonzódas homához, melyen kívül „más élet nem

*) Épen az anyai nyelv érdekében, javasolni merjük ama kétnyelvű (vagy nyelven) nevelés mellözését is. Ezt az eljárást rég elítelte már a nevelés tan, s csak egy a divat tartja fen, mint a dialektikával ellenkező életmódot, az egészségtannal ellenkező életvezést s az asztalissal tánczöló női ruházatot. Egy európai hírvé berlini tanár, Steinhilber Henrik szavaival legyen szabad itt magamat kifejezmem: „Mit tegyünk az anyai nyelv szerelmének ápolása végett gyermekeink kedélyében? Alig más, mint azt, hogy a gyermek nyelvérzékét ne zavarjuk. Gyakoroljunk gondolkodási képességét kizárólag anyai nyelvi beszéddel; e nyelvet ugy fejlesztük benne, mint annak természeté kívánja, nem feledvén, hogy ez a nyelv a szellem anyja, táplálója; ne akadályozzuk semmiképen kedélye nyilatkozásait és ezek közléseit; ismerkedtesük a hazai irodalommal.“

„A szellem- és kedélyzavaró idegen nevelö (bonne) tartásáról, mely által a gyermek egyszerre két-három nyelvet, voltaképen egyet sem tanul meg, mely által saját honából kiragadatik, a nélkül hogy helyette mást nyerhetne, már nem méltó beszélni, — s azon bensö szellemi üresség iránt, melylyel eme nyelvbeli hontalanság jár, nem kell többé intést adni. Rég elítelte ezt az eszesek közvéleménye. — De mikor kell hat fiukat, leánykákat idegen nyelvek ismeretére vezetni? Felelem: Mikor már a növendek idegen földre léphet a nélkül, hogy azáltal saját birtokát elveszíti. Meg kell előbb erősödnie nyelvérzetének. Tapasztalás, hogy a szülei házböl korán kiadott gyermekek elhidegülnék szüleik s testvéreik iránt; de ha felnöttö korukban távoztak el, s élték egy ideig idegen földön, e távollét még erősítötte a hona iránti vonzódasukat. Ugyanez áll a nyelvre nézve is.“

„Az idegen nyelvre tanításnak akkor lehet valódi sikere, ha a gyermek elég erős már az idegent a sajátöt elkölölöni, s a két különbözöt összehasonlítani. Azon arányban fog az idegen nyelvböl oktatás előhaladni, mely arányban fog az idegen nyelvvel önkéntes beszédét önkéntes tudatöt képesítetik a gyermek saját nyelvéről eszméket ögyszerűsíteni és tulajdon beszédét önkéntes vagy figyelme tárgyává tenni. Ez a saját beszédre figyelmes vagy nyelvösztönt azonban, mint tudjuk, a nyelvérzetet vagy reflexiót nem alkötö működésében gátolja. — A nyelvérzetet sem igen kölémetének vagy grammatikájának tanítását sem igen kölémetének. Ha átlag végre szóllhatunk, az anyai nyelv grammatikájának s ezzel együtt az idegen nyelv tanulását, kedvezö esetben sem kell a tízedik éves korig megközedetni. A tíz első évet jobb szabadon hagyni mindellöt, mi a belülröl kifélel fejlődés nyugalmas folyását s a szellemi javak öntudatlan megszerzését zavarhatná.“

volt.“ Gvadányi s tán még Berzsenyi is csak a förendek ellon buzogtak; a középöstály, a magyar genry és értelmiség, értöljes, vagyonos, minden ellenséges elemtöl távol, vegyületlen nyelvü és érzésü volt. Még akkor a nemzetiségü harc lehetetlennek látszott, a nemzetiségü gyölösége alig ébredt fel, s az idegen ajku honosok nem voltak a magyar ellen zudíthatók. Akkor még nem volt nemzetötzerröl a pangermanismus, amarröl a panslavismus: óriás hatalma által fonyegatva, s nem volt mindkettö saját társadalomban melyen meggyökerezne. Akkor még nem volt korlátlan munkálkodásban egy vagyrona, társadalmi befolyásra nézve naponként erősööl, egy erősen hitfelekezeti és nemzeties önértetü, és így hozzánk soha egész lélekkel nem csatlakozható elem, vagy osztály, — melyröl szólni nem akar-nánk, ha már sokfelöl alapos vád és aggodalom nem nyilatkozott volna, épen azoktöl is, kik egykor „mohón tették fölkékk.“ (Kazinczy.)

Nézetem szerint, a fonyegöt elkorcsosodás ellen legtöbbit iskolánk tehetnek. De a miköz, arról szükséges tiszta ismerettel bírnunk. Deklamációk, átközölások, korlátlan fölfogású historizálások, phraseologikákkal ragyogó ünneplétek s effélék által már bizonyonval nem. Ma már az érett fölkör erös akaratú, tevékenységét várja fölkör a világ, szükségli önérdékünk s világhelyzetünk komolysága. Nem kell azért gyölölöni senkit, hogy magunkat más előtt vagy más felett szöretjük. Lelkesedhetni dühögés nélkül is; vagy talán csakis a nélkül lelkesedhetni — nemesen. S aztán a lelkesedés nem tartós; ezt már nagyon gyakran tapasztaltuk. Férfiakhoz a békés idökhöz kitartó munkásság illik, szeretet, erős nem forró, tevékeny nem szökbán elrepölö. — Apánk nem ismerték az „imádlott“ jelzöt, — vagy legalább nem alkalmazták ezt, „haza, nő, gyermekek“ mellö. S szerették mindezeket tevékenyen: „sans phrase.“

Az iskolák föladata e czélra, a komoly tudományos képzés. A tudomány vívmányainak megismerése, elsajátítása, vérrö változtatása s önálló tudományos munkásságra ölkészítés. Minden alaposan tudományos ember, a nyelv és nemzetiség egy öre, felérö egy-egy hadcsapatnál. Az anyai nyelvet bárbar módon, ugy szólván, vakon szeretni más dolog, mint a nemzetért nemzeti nyelven kiközülni és a tudományos ismereteket e nyelv mint eszköz által a nemzeti irodalomnak megszerzeni, s nemzet tulajdonává tenni.

Az arisztokracia lehet és szokott is lenni kosmopolita; helyzete mintegy magává hozza a túlfinomult műveltség czünismusát, ölvitelenségét, szivtelen öösségséget. Az alnép látköre szük, s a nagyobb eszmékkel emelkedni alig tud. A függetlenségi háboruban, míg amizok a nemzet ellenölv tartottak, ezek itt-ott nem bírták érteni a magasb törekvéseket, a nemzet önállóságát, a nemzetiség és nyelv érdekeit. A műveltebb középöstály lehet s szokott lenni valóban hazafias; ez szokta a nyelvet, nemzetiségét fontartani. Ez osztályt, söt az ország legtényezöbb részét a tudományos rend alkotja, mely a nemzet fenösbb nevelésére és oktatására csaknem kizárólag tesz mindent. E rendnek vagy osztálynak nem szabad nálunk elkorcsosodni. Vonzó példákát találhatunk ennek tagjai a nagy nemzetek hasonló helyzetü férfianál. A tudományos foglalkozásnak, — mond Rothe R., Némethon egyik legjelesb gondolkozója s legkitünöbbs moralistája, — a nemzetiséghez, nemzeti nyelvhez kell szorosan csatlakozni. A legnagyobb emberek egy nyelvhez kötötték munkásságukat, s első sorban saját nemzetökért dolgoztak. A pétervári és dorpatí német tudósok az orosz kormány szöldjában sem lesznek muszkákká. Müller Miksa oxfordi tanár, ír angol nyelven is; de ha a német hazáról, német nyelvröl van szó, azt mindig ödesden vallja sajátjának. Nagybecsi kisebb dolgozatait „német dolgozó szöba“ förgöcsainak ezimezi, — mit második honának férfiai nem szivesen, de méltányolva vesznek tudomásul, ödes hazája nyelvén írja azt, mit szive legmélyében érez, a „deutsche Lieber“-t németül és angolul nemzetö vagy harczának igazolását. Leibnitz irt nemcsak hona nyelvén, de a legszebbet hona nyelvén és hona nyelvét irta. Humboldt Sándor francia nyelvü művei számosak; de lángelméje nemzeti maradt; „a mi Humboldtunk“-nak nevezi Poroszország fövárosa. — Hiszünk, a valódi tudományosság terjedése, a valóban nagy tudományos jellemek szaporodása, nálunk is inkább szaporitandó a nemzeti nyelv védöinek számát, s kevesednek azok, kik külföldön valamire mehetvén, lenlezik e hazát, mely a tudományos művelö-dés utján elmaradt. A tudomány legavatottabb

embere sem lehet szivtelen; nem vetheti meg szégeny és tudománytalan szülöjét, testvéreit. Ugyis minden tudomány a hon tulajöröl emelkedik fel, és ide kell visszaszállnia. A nyelvész nem mellözheti tanulmányai közben hazája nyelvöt, a természettudós hona terményeit, a történettudós hona eseményeit, a jogtudós nemzetének jogait. A tanulmányozó előbb honának tudományos kincseit fogja fölismerni, felhasználni; a fölfedöz tanulmányát előbb honának fogja fölmutatni, s előbb itt korezni s hallgatökat s elismertetést, aztán idegeneköl dicsöségöt, melyet ismét a honra igyekszik visszaszögözötatni. Ez a tudományos legnagyobb emberek hazafias kötelessége, s ezt a világ legjobb emberei teljesítik a legkedvezöbbs viszonyok között is.

S nem öres szó az, hogy minden tudományosan képzett hazafi, minden tudományosan foglalkozó lelkes tanító s tisztvisöl, egy-egy tevékeny öre és véde lehet a nemzeti nyelvenk. Egyiknek módjában van komoly példaadással erősíteni meg s fejteni ki a hazafi jellemet, s fölöbb vonni az elméket a barbárhoz illö nagyszavu honfiakodásnál, s az ellenségül nézett idegen nemzetek tehetetlen gyölölöténél és átközölásánál. A tanító, kivált a fensöbb, ama feladaton kívül, teljesítheti azt is, hogy a tudományos intézetek körében az anyai nyelvet fejlessze, a magasb ismeretekhez tartozó fogalmakat hazai nyelven kifejezni megtanítsa, e nyelv ölnöveté kitüntesse, elajátíttassa s elismertesse, hogy ez a legműveltebb nyelvek szöböségével kellö mértékben bír, s egy hazafias érzetü ember kezelése alatt mindenre kellöleg alkalmazható. Megszöktatja az illetöket, hogy e nyelven gondolatokat, ismeretöket s a legnagyobb tudományos férfiak tanait is tolmácsolni merjük és tulják, kísérteggessék, s e nyelv körüli munkálkodást, tudományos életök egyik nem kevésbé fontos föladatának nézzék, míg önkön.

E megszöktatásnál nincs föbb teendöjük az iskolákban, s az iskolák ügyéhez képest, minden egyök csak mellékes valóna a társadalmi teendök sorában! Ezekre nézve nincs idök elveszteni való. Iskolánk fenntartóinak már tisztában kell lenni elveikre nézve, s erőlyesen elkezdeni az intézetek kormányzását. Az iskola szervezetében semmi felesleg valót, vagy az eszének hatását veszelýeztetöt megütni lehetetlen. Az iskolai ifjuságböl, akár szülök, akár tanítás hibája miatt, nem szabad továbbra is oly soknak ölleni a nemzet jövöjét veszelýeztetöt elemmé fejöldni és aljasodni. Öránként igazabb lesz, hogy a hon perczei drágák. Most sokkal igazöbbs, mint négy évtized öelőt, midön az mondá, ki oly sokat látnokilag mondott. Kiröl azt mondják: senkit sem szeretett, — s kiröl én azt hiszem, egyet mégis szeretett: fáját, nemzetöt és nemzete nyelvöt!

Egyháznak kiválóan magyar. S ez nem tehetne semmit nemzeti nyelvéröt? Egykor azt mondták mag, ha megtartották egykor, nem tehetnének most érette sokat? Tehetnek a népiszkölák által, melyeket ök vezetnek. Tehetnek saját tudományos képezetségök, edzett jellemök, erkölcsi példaadások által. Csak a hit és erkölcs által erős névelés maradnak meg és gyümölcsöznek a családi és ezzel együtt a honfui érenek. A józanon, de mélyen vallásos, szabadon, de komolyan erkölcsös nép nem szakadhat el a hit és erkölcs kutféjtöl, a bibliátöl, a magyar ref. egyházatöl, az igehirdetés nyelvtöl. Az ilyen nép lelkiéletében öszszövalva e két vonzalom, az egyháza és hona iránti... A tevékeny lelkesnek könnyü az ily néppel megismertetni e nehéz értelmü szöt: hazafiság; kivált miután századok óta ismeri e nevet: egyház, föiskola, s tulott ezekért fensöbb ördökböl áldozni is.

A prof. ölkész munkaköre igen nemes. Az ö munkálkodása nagyhatásü volt egykor, nagyhatásü lehet aztán, és épen a nemzetiség ügyében is. De egyet ne feledjünk el. Midön a ölkészkar nemzetünk nyelvét megtartotta, (e kifejezését ne vegyük szorosan, s ne téveszessük szem ölö a r. kath. papság némely tagjainak nagy érdemeit!) a helyzet nem ily veszelýes, a teendö nem ily nehéz volt. Az akkori tudomány kis körü, kevésbé szabad, csak felsöbb körökben maradó, — az akkori nép vezethető, a társadalomban a vallás nagy tényezö, a ölkész szava nagy tekintélyü volt. Ama ölkész munkája inkább csak nemleges volt, — inkább csak szenvedöleges ellenállás, mozdulatlanul helybenmaradás. Maguk sem vették észre mit okoznak, s öntudatos áldozatot nem tettek. Ma öntudatos cselekvésre van szükség. Ma a legnagyobb fogik terjedze a tudomány, — a nép gondolkozik s a fensöbb körök bünei ragálykép

hatnak át reá. A ölkészkar kezéböl az erkölcsi, általán szellemi vezérlét kiesni készül. De az emberi kebel vallásos hajlama örök, s az ember mindenkor hallgatni fog arra, ki az evangeliom fensöges tanait neki mély érzésöl és lelki fensöbbséggöl hirdeti. A szellemi fensöbbség vagy tudomány hatálya, söt uralma sohasem önyözik el, mert az emberi természetben épül. Az erkölcsi nemesség példa-adása mindig vonzó marad. Ha e nagy tulajdonokkal övedzi fel magát a ölkészkar, hatását kötségeköl meg tarthatja s tehet azért is, mi öltötte oly szent dolog, nemzetöt, nyelvet. De mindezekkel nagy mértékben kell bírnia, s bizonyonval egész erejét e nagy gondolatnak, ama czélának s hivatalának áldoznia. Imre Sándor.

Aranymivesek a középkorban.

Az arany korán fölhívta magára a művészek figyelmét. A forrásból kiverödlött, vagy a földszínen heverö nemes örez ragyogása ölképrázatta még a fölvad ember szemöt is, elbájolta örzékét, s ölmellözve az egyszerű, de jóval hasznosabb örzéket, az aranynak adta az elsőbbséget. Régezt az aranymivesek a társadalomban kiváló rangot foglaltak el, s a birodalmak változása közben is, az egymást fölvölö királyök, nemesek, egyházi férfiak pártfogása alatt folyvást tökéletesíték művészetök. A polgáriultás szelleme kölcsönözött annak eröt, ugy annyira, hogy késöbben ezt „a hercegek kedencze művészetének, a nagy birodalmak fényes ölképeinek“ neveztek. Nem lehet kötéledünk a fölö, hogy ez a művészt szölte a metszöt, söt ez vezetett a mozgö betük öszközése által létrejöött nyomtatásra is. Segítésöl hívott maga mellö csaknem minden művészt; mert ha az aranymives nem tudta jól alakítani ödomait, igénybe vette a szobrász, festö és vösnök idegölését, de kivált a középkorban, maga az aranymives forgatta a festö ecsetét, a szobrász veszöjét, az építés czirkalmát, a vösnök finom reszelöjét, a vegyész ölvazoztö tégyölét, egyezölval sokoldalú művész volt.

Meg kell vallani, hogy az ilyen művészek érdemét köllög is méltányolták. A kézművesek czéhe közt a királyök az aranymiveseknek adtak elsőbbséget. Reájök volt bízva a koronyagyémantok, s jelvényök örzése, s mikor a királyök koronázás alkalmával ünneplés diadalmenttel mentek a fövárosba, az ezüstnemek szökrénye az ö fölyögetök alatt állott. Valois Filöp nemesség jölvénye gyanánt a fegyverviselés is megengedte nekik, özimerüköl aranyal kivert kereszt szöglöt, két aranypolhár és korona ily jölszóval: „in sacra inque coronas“ („egyházért és királyért“), közbö liliomok voltak szöve, annak jelölü, hogy a czimer királyi, s a parlament által jóvá hagyott engedmény. E czimer volt aztán kifetve vagy vésvé nemesak zászlójukra, hanem még czéhpölöletükre, kápolnájukra, söt mühelyükre is. Oly korban, midön a hübers nemesség öly féltékenyen örzöte jogait, látnivaló, hogy ez engedmény az aranymívészözet a szöp művészetek sorába igtatta, mi még az alacsony sorból származozt egyént is a nemesek rangjába emelte. — Példabeszéddé vált a középkorban: „az ötvöség nagy tisztesség, s csakugyan több aranymives viselt állami hivatal, résztvett a királyi tanácsban, megtartva az „Ötvös“ nevet. Külföldön most is sok és nevezetes család viseli a „Goldschmidt“ (ötvös) nevet, s valószínű, hogy nagy ötvösünk ölödi is az aranymívészözetnek köszönheték fölemelkedésüket.

Az aranymivesek két osztályra ismeretes ölöttünk; egyik az egyházi czölökra szánt czikkékek, templomok díszítésöl foglalkozozt, másik a királyök s föurak palotáinak s személyeiknek ragyogtatására fordítottá művészetöt. Mihelyt a keresztény egyház szabadon lélegzött, fényt és pompát vittek be az egyházi szöglök a külszer-tartásokba, hogy ez magához szöditse a még ingadozókat is. Az első öltörök mellett még csak a szentek s vértanuk egyszerű sörkövet állottak dísz gyanánt, a kelyhek fából vagy köböl voltak. Lomboltatván egymástól a pogány bálványök s templomök, rögtön mindenütt zárdák és keresztény templomök épültek, s öttölögva még a pogányök ölött is ismeretlen fényt örasztottak szöt az egyházakban. Az evangeliom az alázatosságot és szögyenséget magasztalta föl, tehát mindent föl kell öldözni isten dicsöségére; a papság hatályosan, bünböcsánöl föltölte alatt öszönözö a hívököt, hogy minál drágább ajánlatokkal tegyék magukat kedvessé isten és a boldogság szözlöt.

Nagy Konstantin mutatöt ölösör nevezetes példát, mit aztán nem késtek a többiek is után-

nozni. Még akkor azonban nagyobb súlyt fektettek az érc nehézségére, mint művészi kidolgozására. Olvasuk, hogy e fejedelmek az egyháznak nyolc alak által tartott mennyezetet ajándékoztak, egy-egy alak öt lábnyi magas volt, közülült az idézőt a tizenkét apostollal. Az egész mű tömör ezüstből volt, s háromszáz fontot tett! — Szentén 6 ajándékozott a lateráni s. János templomnak egy nagy arany lámpát, mely láncaival együtt 25 fontot nyomott, ezenkívül számos aranytálal, kelyhet, edényt, poharat, többágy gyertyatartót, oltárt sat. Ezekből következtethetjük, hogy e korszakban a legjövendelműbb mesterség az aranyművészet lehetett. A fejedelmekkel együtt emeltek Bizanciumba, ki ide tette át királyi székét, versenytárs nélkül hagyván a pápát, s Bizanciumból is arany és ezüst ajándékokkal halmozta el a nyugati egyházakat. A cseh hálas is volt Konstantin iránt, mert meghalt kegyurát aranyrostély-, aranygyertyatartók közt arany koporsóban tette ki közszemlére. Ezért sohajtott föl keservesen Krizosthomus: „mi már csak az aranyműveket bámuljuk!”

A másik osztály több ágra oszlott szét. A karperecet s gyűrűt készítő nem avatkozott a sisakok s boglárák ékesítésébe, mások az asztalnál használt poharak s tálak, ismét mások láncok és koronák készítésére szorítottak. Az ékszerészek műveik könnyűségére oly súlyt fektettek, mint a többiek a nehézségre, s azon kor nőinél oly izlés és finomság mutatkozik az ékszerekben, minőt ma már csak elvétve találhatunk. Minden korban, minden nemzetnél az ékszerek tökéletesítése azt bizonyítja, hogy a nők előtt csak egy cél, t. i. a tetszvágy lebegett, s oly ékszereket választottak, melyek szépségüket emeljék.

Nemely város a kézmű-cikkék központjává nőtte ki magát. Limoges, p. o. a Julius Caesar idejében ügyes művészeivel díszeskedett, kik mindenfelé bejárták a világot, s eltanulván a római s bizanti mintákat, ezeket tökéletesítve állították elő. Ez lett aztán később az egyházi edények készítésének győpontja, közel szomszédságában pedig legjobban értékelték a zománcozást. A tizenkettedik században oly híre emelkedett e tájék, hogy Konstantinápoly régi hírneve mellett elhalványult. Jóllehet egész Európába innen mentek a zománcozott keresztetek, ereklyetartók, kelyhek, alig maradt fenn egy zománczó neve. Szent Eligius volt védnökük, s az általa alapított művészi iskola vallásos kegyeletben részesült. Nevétől elválaszthatlan az ő kegyura I-ső Dagobert, ki több fényes művet készített vele, s később miniszterelnökül, s bányaúrta tette. Az így szerzett óriási vagyonból több zárdát építtetett, s a barátokat kedvező művészetére tanította meg. Akkortájt jött oda egy Aurata nevű szent szűz, a ki Júdeából jött, hol a zsidóknak prédikálta az igét. Eligius birtokán egy zárdát építtet, s az apácákat tanítá, hogy miképen szőjenek aranyvirágokat s más alakokat selyemszövetbe. Eligius is viselte az udvarnál a fényes aranysemm szövet ruhát, melyre drágakövek voltak főlvarva, öve szintén ily ékszerektől tündöklött, míg teste sanyargatása végett e szemképráptól öltöny alatt szőrdaróc inget viselt. Öreg korában a drága öltönyt levette, barátát lett, s minden vagyonát a zárdáknak és szegényeknek hagyományozta. Soissonsban halt meg azon édes tudatban, hogy művésze örökre feledhetlenné teszi nevét. Ez időtől kezdve ő lett az aranyművesek védszentje, s a sírjára vitt becses ajándékokat csak az itt történt esodagyógyítások múltak felül.

De ha Limoges és közel tájéka a zománcozásban tünt ki, a német művészek a vésett alakcsoporthozat mintázásában, s metszett éktiméneket kivételben vintak ki maguknak halhatlan érdemet. A gyupont Nürnberg és Augsburg városok körül csoportosult; még most is létező minta gyantán él megmelenitünk, a három királyok vezetes székényét Kölnben, a weingarteni zárdában őrzött nagy kelyhet, a királyi kápolnában lévő hordozható arany-oltárt Münchenben, s a körkúp alakú füstölőt a Vatikánban. Hogy mily számos mű kerülhetett ki akkor az aranyművesek kezéből, megítélhetni már abból is, hogy minden jubilaum már tíz évvel előre folytonos foglalkozást adott a keresztényeknek minden aranyművesnek.

A filegrán műveket Granadából, Flórenczából s Velenczéből rendelték meg. A párisi művé-

szek pedig arról voltak nevezetesek, hogy a drágaköveket a legizlésteljesebb alakban tudták be rendezni.

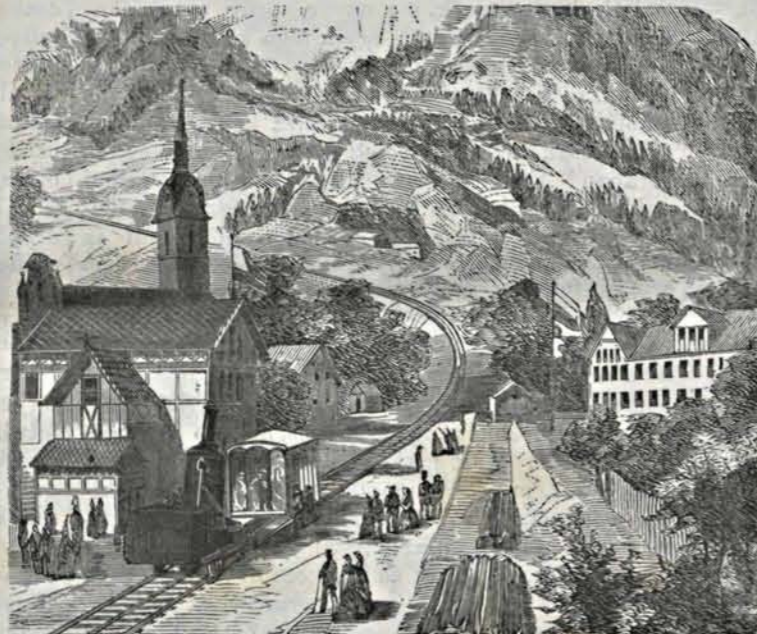
Németszárd művészei az asztali tálakat ügyesen kiverve készítették el, s ugyanitt lehetett kapni a főurak ruháira alkalmazható arany s ezüst éktiméneket. A burgundi herceg védnök-sége alatt a németalföldi művészek igazán fejedelmi pártfogásban részesültek, később csaknem hódoló tisztelettel viseltettek irányukban, mert gazdagság és hatalom környezte őket. Gent volt a fényes központ, s e körül sereglettek a brüggi, brüsseli s antwerpi céhek. Czimerök hasonlított a francziákéhoz, csakhogy jelszavul ezt választák „omnibus omnia“ („mindent mindenkinél“), azt jelentve ezáltal, hogy kezökből mindenki használatára kerülhet ki műdarab. E testület zsarnok-hatalmat gyakorolt tagjai fölött. Ha valamelyikre kiszült, hogy hamis ércből dolgozott, fedetlen fővel a vásártérre hurcolták, fülét egy oszlophoz szegezték, s ott kellett maradnia, míg csak fülét a szög alól maga ki nem szakasztotta.

(Vége követk.)

K. T. K.

Egyveleg.

** (Napoleon fohérműje dobra útve.) A hadani császári háztartás egyes részeinek eladása Párisban már nem is okoz feltűnést. A népbén épen nem. A nép már annyi hatalmas látót elűzetni, hogy holmijak eladása már nem okoz feltűnést. Néhány hét előtt elkötvettyelték Napoleon hintait és lovait, azután a fohérműre került

Régi vasút Svájcban: Vitznaui állomás.

a sor, s az ezüstnemű lesz az utolsó. A Louvre boltjaiban vég nélkül hangzott a republikánus árverelő kiáltása: „L'ancienne lingerie impériale.“ (Az egykori császársági fohérmű.) Sokan voltak ott, kik szenvedélyvel vásárolnak mindent, mi ezek ügyébe esik; voltak ott úzerek és olyanok is, kiken meglátszott, hogy a császári család számára vásárolnak. A polgári elem kevés részt vett az üzletben. Egy nap a másik után telve voltak az óriási asztalok lepedőkkel, asztalkendőkkel, törülközőkkel, zsebkendőkkel, s az olvasónak fogalma lehet a mennyiségről, ha mondjuk, hogy egy nap 500 tucat asztalkendő, másnap 400 tucat asztalkendő, s így tovább került árverésre. Pedig a mit itt eladtak, az alig volt a császári fohérmű egy negyedrészre. Az asztalneműek jobbra mind finom damasztból voltak, de azért közönséges szövet is elég volt. Minden egyes darab egy hosszas bélyeggel volt megjelölve, ezen felirattal: „Lingerie impériale.“ császári fohérmű s az évszám. Ezen bélyeg alatt ott volt az N. betű s a császári korona. E korona a betűvel épen oly egyszerű jegyzőpamutall volt himezve, mint akármely polgári háznál. A vevők közt feltűnt egy kövér nő, kire az udvarban pompás hintó várakozott s mindent összevásárolt, a mit ott időzése alatt ki-nálta. Sokat találgatták, ki lehet e nő, de abban mindnyájan egyetértettek, hogy csak a császári család számára vásárolhat. Átalában vése az árak igen magasok voltak. A külvárosi kisebb kereskedők elbátortalanodva hazasompolyogtak, mert nem láttak nyereséget.

** (Orosz magánnevelő intézetek.) A pétervári „Golosz“ az oroszországi magánnevelő-intézetek-

ről érdekes adatokat közöl. Az oroszországi magánnevelő-intézetek Péter czár korszakával kezdődtek, midőn az idegen civilizátorok előirásztották az országot s oly szellemben kezdtek működni, hogy ártalmas következményeit az orosz nemzet, a „Golosz“ szerint, most is érzi. Péter czártól kezdve II. Katalin koráig ezen intézetekben az összes tantárgyat francia nyelven adták elő, s az orosz nyelv, mint pórias, teljesen ki volt zárva belőlük, úgy hogy ezekbe az orosz nyelv csak 1828-dik évben hozott be kötelezett tantárgyul. A most idézett évben Oroszországban összesen 95 magánnevelő-intézet volt 1600 tanulóval, 1869-ben pedig már 886 ilyenemű magániskola találtatott, melyekben 12,632 ifjú és 18,945 leány — többnyire nemes és polgári származású fiatalok — nyerte nevelését. Ezenkívül a felsőbb állami női tanító-intézetekbe jár 34,000 leány-tanuló, mely számból 28,000 a női gimnáziumokra esik. Vannak még másnemű magán nevelő-intézetek az idegen valásu egyházaknál: összesen 127, 14,878 fi- és 11,869 leány-tanulóval. E tanító-intézetekben az előadási nyelv a német, jóllehet az idézett tanuló-létszámuk felét orosz gyermekek teszik. Hogy az orosz szülők gyermekeiket inkább idegen iskolákba küldik, e körülményt a „Golosz“ oda magyarázza, hogy az orosz iskolák rosszabbak, tökéletlenebbek. A „Golosz“ a tanügyre vonatkozólag radikális orosz nemzeti irányú reformot követel.

** (Versaillesi emlékek.) A Seine-et-Oise departement prefete hivatalos jegyzőkönyvet vett fel a poroszok Versaillesból távozásakor az ottani prefetura ingóságairól, mely épületben maga Vilmos császár lakott. A jegyzőkönyv egyebek közt emez érdekes részleteket tartalmazza: „1871. márcz. 7-kén reggeli 9 órakor vettük át imég az imég prefetura-palotát, s Laurent Hanin főnökkel legott megvizsgálván az elfoglalt lakosztályokat, azokban hihetetlen rendetlenséget és romlását találtunk.“ Ezután felsorolja a jegyzőkönyv az eltűnt ingóságokat, minők: gyapot szőnyegek, függönyök, aranyozott bronz-gyertyatartók, bronz-tintatartó a prefet irodájából s a többi. — Egyik ily ágas gyertyatartóra nézve a jegyzőkönyv így szól: „Vilmos császár távozásakor megízentette a kapusnak, hogy e gyertyatartót emlékül vegzi el. Tiszteit és szárnysegédét aztán szintén különböző tárgyat vettek magukhoz emlékül. A király udvarmestere például elvitte a konyha legfontosabb rézedényeit (köztök 29 lábst). Több asztal és szék össze volt törve és rontolva. Egy szép fali óra be volt pakolva s az udvaron a kapus emelte le a szekérről. Egy padlásszobában a prefet szobaleányának ott hagyott három csomó ruháját, fohérműje és ékszerei megdezmáltattak.“

** (Csehország koronázási jelvényei.) melyek előbb Karlstein várának (Prága mellett) kereszt-kápolnájában őriztettek, most kétszeres zár alatt nyugosznak a prágai szent Vitus székesegyház szent Venczel kápolnája fölötti rejtékben. Midőn IV. Károly elhatározta magát, hogy önnomágát és Valois Blankát megkoronáztassa, új koronát csináltatott, de a hozzáadott arany nem lévén elégséges, Blanka sz. Venczel koronáját az olvasztó kemenczébe juttatta. Károly vigasztalhatlan volt. Az akkori prágai érsek, Pardubitz Ernő tehát azt tanácsolta, hogy az új korona Szent-Venczel ereklyéi mellett őriztesse, sőt VI. Kelemen pápánál bullát eszközölt ki, mely az ellenkezőleg cselekvőket egyházi átok alá veti. — Ez a cseh korona egy arany homlokövből áll, melyből négy díszitmény középkori liliomok alakjában emelkedik ki; ezek fölött kettős ív fekszik keresztben, melyen ép a fej forgója fölött egy kereszt áll. E korona gazdag drága kövekben, rubinok, smaragdok, gyöngyökben stb. Közöriületlen, felette tiszta, negyven karos smaragd díszíti a homlok-részt. A korona súlya négy font 13 $\frac{1}{2}$ lat. Külsőleg egészen középkori és hasonlít a Valois házból származott régibb francia királyokéhoz. A korona, mely korántsem Venczelé, kétségtelenül IV. Károly korából való; de ez nem mondható az almáról, jogarról és a palástról. — Ezek II. Rudolf idejében készültek olasz munkások által. A Venczel-kápolna fölötti rejték csak az uralgó fejedelem parancsára a rendeknek negy tagja jelenlétében, az érsek és a helytartó felügyelete mellett nyitható fel. Venczel kardja külön a prágai székesegyházi kincstárban őriztetik.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 42-ik számához 1871. okt. 15.

TÁRHAZ.

A Csokonai-szobor leleplezése.

Debreczen, okt. 11.

A Csokonai-szobor leleplezési ünnepélye Debreczenben nagy lelkesedés között, roppant népszerű jelenlétében ment véghez. Az esőt hozott, de reggelre azépen kiderült s az idő mosolygva kedvezett az ünnepnek. A kis emlékkert korlátai közt ülhelyeknek volt fentartva az aránylag csekély tér, hová csak jegyekkel lehetett bejutni, de a körüllevő tért 8 óra előtt már előzönlötte a sokaság. Pontban tíz órakor érkeztek meg a város-határatól a hatóságok, az irodalom képviselői, a meghívott vendégek stb. — elől a városi főkapitány, utána a főispán és a superintendens által közbe fogva Toldy Ferencz, — s elfoglalván helyeiket, kezdődött az ünnepély.

A színházi zenekar templomias nyitánya után a főiskola énekar szabatosan és szépen énekelte Kölcsey himnuszát.

Imre Sándor emlékszedét Buzás Pál főiskolai tanár világosan s erősen olvasta föl. Mint várt lehetett Imre Sándor irodalomtörténeti magaslata emelkedik beszédében a Csokonai helyét a magyar költészetben biztos kézzel jelölve ki, emelkedett hazafias hangulattal végzé beszédét, melyet élénk tetszés követett.

Most Csokonai e négy sorát énekelte a collegium énekkara:

„Üdvöz légy áldás forrása,
Világosság tengere,
Munkás halandók lámpása,
Életünk rugó ere.“

Az utolsó sor alatt lehullt a lepel s látni engedé Izsó gyönyörű művét. E percz volt az ünnepély valódi fénypontja, s hatása általános és gyújtó volt. Eljönnek harogtak s a meghatottság még nem mult el, mikor Szász Károly lépett az emelvényre s előadá juttalmazott költeményét.

Még Vörösmarty „Szózat“ következett s imét a zenekar szép előadása zárta be az ünnepély emlékkerti részét.

Délután 2 órakor a színház termében nagy banket, este díszelőadás a kaszinóban rekeszté be a szép napot.

Irodalom és művészet.

** (A debreczeni Csokonai-pályázaton) Szász Károly pályadíj-nyertes ódája mellett (melynek jellegje *Io pavo* = Evos Apollo = üdv neked) három költemény emeltek ki díszérettel a bírálók; ezek közül kettőnek szerzője Illyés Bálint, egy Ábrányi Emil.

— Sz. J. (Magyar hírlapirodalom 1871-ben.) A „V. U.“ 5., 6., 8., 11., 15., 20., 24. és 29. számában közölték óta meg a következők, ez évben megindult hírlapokatt kell fölemlitenünk:

Szépirodalmi Könyvtár. (Pest.) Regény-folyóirat. Kiadja és szerkeszté Szentgyörgyi József. Megjelen minden hónap 10-kén és 26-én 6 íves füzetben. Előf. ára egész évre, vagyis 24 füzetre 6 frt., félévre 3 frt. (Keletkezett 1871. aug. hóban).

Pesti általános torna-, lövés- és táncoltató Ujság. (Pest.) Laptulajdonos Morodai Derra István; fel. szerk. Sinay Gusztáv. Megjelenik magyar és német szöveggel minden oszlopok 4-drétt egy íven. Előf. ára helyben egész évre 8 frt., félévre 4 frt., negyedévre 2 frt., vidékre 10 frt., illetőleg 5 frt., és 2 frt. 50 kr. (Keletkezett október 5-én).

A Nép Kertése. (Pest.) Szerkesztő tulajdonos Lukácsy Sándor. A szerkesztőség Rákos-Palotán. A kiadó bizottság Pesten székel. Megjelenik minden hó 5-én és 20-án 8-drétt egy íven. Előf. ára egész évre 2 frt., félévre 1 frt. (Keletkezett szept. 5-én).

Szentesi Lapok. (Szentés.) Vegyes tartalmu hetilap. Kiadó Cherrier János, fel. szerk. Honthy László, főmunkatárs Balogh János. Megjelenik hetenként vasárnap kis ívrét egy íven. Előf. ára egész évre 4 frt., félévre 2 frt., évnegyedre 1 frt. (Keletkezett júl. 9-én).

Napi Közlöny. (Magyar orvosok és természetvizsgálók 1871. évi aug. 28-tól szept. 3-ig tartott XV-dik nagygyűléséről. Szerkeszték Dr. Darányi János és Dr. Oláh Gyula nagygyűlési titkárok. Megjelent belőle 6 szám 4-drétt egy, fél vagy 3/4 íven, s a tagok ingyen kapták. (Keletkezett aug. 28-án, megszünt szept. 3-án).

Balaton-Füred, Keszthely. (Keszthely.) Fürtő-szaki hetilap II. évfolyam. Fel. szerk. és kiadó Bajcsy Mihály. Megjelenik hetenként egyszer esütőnkön 4-drétt félíven. Előf. ára egész fürtő idényre 1 frt. (Keletkezett 1871. júl. 6-án; első évfolyama „Balaton-Hévízi-Napló“ cím alatt jelent meg; megszünt szept. közepén).

Honi Közlöny. (Pozsony.) Politikai, tudományos, társadalmi és szépirodalmi lap. A lap kiadó-tulajdonosa és főszerkesztője Kármay Sámuel. Megjelenik minden hó 1-jén 8-drétt egy és fél íven. Előf. ára: egész évre 2 frt., félévre 1 frt. (Keletkezett október 1-jén).

Nógrád. (Losonc.) Társadalmi hetilap. Kiadó: Kornis Alajos. Fel. szerk. Kálniczky Gyula. Megjelen minden vasárnap 4-drétt félíven. Előf. ára egész évre 5 frt., félévre 2 frt. 50 kr., negyedévre 1 frt. 30 kr. (Keletkezett október 1-jén).

Megszünt lapok:

Szabad Polgár. (Pest.) Megszünt julius hó végén.

Ország-Világ. Politikai rész. (Pest.) Megszünt julius hó végén.

Napi Közlöny. (Arad.) Megszünt szept. 3-án.

Balaton-Füred, Keszthely. (Keszthely.) Megszünt szept. közepén.

Sorozatunkba még nem volt fölveve, s így utólag igtatunk be a következő folyóiratot:

Keresztény Magvető. (Kolozsvár.) II. évfolyam. Szerkesztik és kiadják Ferencz József és Kovács Antal. Megjelen évnegyedenként 8-drétt 5 íves füzetekben. Előf. ára 1 frt. 60 kr., egyes füzet 50 kr. (Mint évnegyedek folyóirat megindult 1870. ápril hóban).

Közintézetek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémia) második osztálya f. hó 9-én tartotta a szünnapok után első heti gyűlését. Először is Rónay Jácint levele olvastott fel, melyben egy évre fölmenteni kéri magát a jegyzői teendőktől; ez időre helyébe Frankl Vilmos választott meg, ki azonnal elfoglalta helyét, nem ugyan a jegyzői, hanem a felfelügyelői teendőket, Pázmány Péternek 1632-diki római küldetéséről. Hosszasan és részletesen beszélt el Frankl, hogy miként utazott Pázmány Rómába, mint II. Ferdinánd követé, ki ő általa akarta kieszaközölni a pápánál, hogy pénzsegélyen kívül még erkölcsi pártalással is mozdítsa elő a „katholikus“ fejedelem ügyét az eretnek Gusztáv Adolffal szemben; azonban a pápa nagyon hidegen fogadta Pázmányt, min ő megharagudva, minél előbb odahagyta Rómát. Lángszékné és diplomatai ügyességének emléke azonban megmaradt ott annyira, hogy később több uralkodó igyekezett azon, hogy Pázmány római követ legyen, de a kívánt 16,000 arany évi díjat sokalták, s e miatt itthon maradt s néhány év múlva el is halt. Ez után Thaly Kálmán tett előterjesztést a vörösvári gr. Erdődi-féle levéltárról, melynek újabbban is igen becses részét, mintegy negyven csomagot, szállított Pestre lemásolás végett. Néhány okmányt részletezett is, s végül az akadémia nevében köszönetet mondott gr. Erdődi Istvánnak a tudomány iránti áldozatkészségeért és nemes közlékenységeért.

— (A new-yorki magyar egylet) 1870/1. működéséről részletes értesítést vettünk Záhonyi Gyulától, az egylet jegyzőjétől, melyből a következő adatokat emelhetjük ki: Az egyletnek van jelenleg 58 tagja, holott egy év előtt csak 26 volt; évi jövedelme 482 font sterling 55 cent., s kiadása 462 font sterl. 35 cent volt. Könyvtára 89 magyar, angol és német nyelvű kötetből áll. Hírlapok közül olvasásuk a következők: „Vasárnapi Ujság“-ot, „A Hon“-t, „Politikai Ujdonságok“-at, „Bolond Miskát“-t és „Neuer Fr. Lloyd“-ot előfizetes utján, a „Székesfehérvári“-t, „Népszázlójá“-t, „Nép Szavá“-t, „Ludas Matyi“-t, „Anyagi Érdekeink“-et és „Börsen-Zeitung“-ot ajándékban kapják. Az egylet díszes nemzeti zászlóját f. évi aug. 24-én szentelte fel s már másnap egy nyilvános körmenetben ezzel jelent meg. — Szivesen venné az egylet, ha a külföldi magyar körök összekötésébe tennék magukat vele; czime és helyisége: The New-York Hungarian Society. 174. Grand Street New-York.

— (A pesteni és budán feladott, helybe szálló levelek) kézbesítésének gyorsítása céljából azok folyó hó 3-ka óta nem 3-szor — mint eddig történt — hanem naponként 4-szer (s pedig: reggeli 7, délutáni 11, délután 4, és esti 6), órakor csupán e célra használt levélhordók által kézbesitetnek.

** (Az Amerikába küldött és onnan jövő levelek) viteldija újabban készülttattott. A bérmentes levelek viteldija ugyanis az Egyesült-Államokba Belgiumon és Angliánál 15 kr., Hamburgban, Brémán és Stettinánál 13 kr. latjáért; nem bérmentes levelekként az Egyesült-Államokból 30, illetőleg 25 kr. fizetendő 15 grammjért.

— (Uj távirda-állomások.) A magyar északkeleti vasút mentében fekvő Majtény, Zsadány és

Szathmár-Németi vasuti távirda-állomások a magán-sürgöny forgalom részére megnyitattak.

— (Megnagyobbított indóház.) A nagy-váradí indóházat egészen átalakítják s megnagyobbítják; a munkálatok már majdnem teljesen befejeztettek. Az indóház most épülő, egészen új része az alföldi vasuton utazók számára lesz főtartva s a régi helyiségek pedig szintén kibővítve s cselezirányosan átalakítva, a tiszavidéki s keleti pályán utazóké marad.

— (Nagy orosz vasút.) A „Dzienik Warszawski“ írja, hogy folyó hó 27-én a Bresz-Litewski és Smolensk közti vaspálya átalanos használatra megnyitattik. Ezáltal nemcsak Varsó és Moszkva közt a közvetlen közlekedés létre fog jönni, hanem a többi bel-kormányzásokkal is. Kereskedelmi és közlekedési tekintetben ezen vaspálya az egész Oroszországból legfontosabbnak egyike. Hosszúsága 631 verasz, vagy 90 méter mérföld. Uszinszki mérnök, a ki az ügyet vezette, egy év alatt véghez is vitte.

Balesetek, elemi csapások.

— (Borzasztó tűzvész.) Chicago, e fiatal és óriási gyorsasággal terjedő város (melyről lapunk „Egy amerikai tündérváros“ cím alatt 1868-ki folyama 1-ső számában részletes ismertetést adtunk) legnagyobb részében egy borzasztó tűzvész áldozata lett. A tengeralatti távirda tudósításai szerint, a tűz okt. 9-én reggel tört ki. Óriási szélvihar dühöngött, s így a tüzoltók minden erőfeszítése sikertelen volt. Hogy az égés terjedése megakadályoztassék, egész utazók lópor segélyével levegőbe röpítették. A vendéglők, a legjelentékenyebb középületek, a távirdák, hírlapok helyiségei, az indóházak mind leégtek. A tűz két negyszög mérföldnyi területen dühöngött, s a város 2/3-át elhamvasztá. Az elégett házak számát tizenkétezerre, a kárt 150 millió dollárra teszik. 100,000 ember lakás nélkül maradt. A borzasztó szerencsétlenségnek számos emberélet esett áldozatul. Okt. 10-én a romok közül 40 halottat hoztak ki. A nyomor igen nagy; sok éhenhalási eset fordul elő. Kanadából tetemes segélyt küldtek, s a fedéltehenül maradt lakók számára sátrakat.

— (A lyoni színház) szeptember 24-kén szomorú eset színhelye volt, a dalmüvet követő baloltonban, a főszereplőnek a színpad közepén levő kútba kellett esni. Ruby, táncos, ki e szerepet játszotta, a kút alját kibéleltette, hogy esése valahogy sérüléseket ne okozzon. A ballet elkezdődött, Ruby a kútba ugrott, s a közönségnek mindaddig sejtelté sem volt a szerencsétlenség híri, míg Ruby egy kosárban föl nem kellett húzni. A kosár azonban üresen érkezett föl, s midőn a táncost keresni kezdék, vértócsában találták. Oly szerencsétlenül esett le, hogy csak nagy kiméltelt tudták lakására szállítani. A szerencsétlen táncos sorsa mily részvételt kellett.

Mi újság?

** (A debreczeni Csokonai-ünnepélyen) az akadémiaát Gyulai Pál, Szász Károly és Szigligeti Ede; a Kisfaludy-társaságot Toldy Ferencz és Greguss Ágost, a képművészeti társulatot Székely Bertalan és Ligeti Antal képviselték. A pesti és vidéki lapok részéről számos tudósító ment e alkalomra Debreczenbe; lapunk részéről Könyves Tóth Kálmán volt jelen. Heckenast Gusztáv könyv- és hírlapkiadó-hivatala is képviselve volt. Küzdy Albert pénztárnok által. Szinte felesleges is említenünk, hogy Debreczen ez alkalommal is valódi magyar szívélyességgel fogadta vendégeit.

** (Lázadás a határőrvidéken.) Az ogulini katonai őrvideken zavargások törték ki, fegyveres ráptómegek verték le a kiküldött őrjáratokat. Nemes öngy és két tiszt elmenekültek. A szárd fegyvertáráknak kirablásakor egy altiszt meglöttek. Hir szerint: jelszavuk a magyarok és az osztrákok kiirtása. E cél, persze, igen nagy nekik. Már írják, hogy Mollinary hadparancsnok erősen rendszabályai a lázadást lokalizálták, s a szomszéd kerültek egészen nyugodtak.

** (Tüzoltók kitüntetéséi.) A király gr. Széchenyi Ödönnek, mint a budapesti tüzoltó-egylet elnökének ezen egylet alakulása s üdvös tevékenysége körül szerzett érdemeiért díjmentesen a Li-

potrend lovagkeresztét, a pesti nemzeti színház melléképületében kütött tüzzész alkalmával tanusított önfeláldozó közreműködés elismerésül pedig több tisztlónak arany és ezüst érdem keresztet adományozott.

Wysocki tábornok közönséget levelet írt a „Hon“ és „Ellenőr“ szerkesztőjének, melyek gyűjtött pénzeségélyt küldtek neki. Azt írja, hogy politikai pályáján soha sem igyekezvén vagyonra tenni szert, öreg napjaiban szorult helyzetben van ugyan, de még sem annyira a küldött segítségért fejezi ki halálját, hanem inkább azért, hogy husz év után is megemlékeztek egy öreg katonáról, ki szerencsésnek és büszkeségének tartja, hogy ő is harcolhatott a magyarok szabadságáért s büszkeségeért. E megemlékezés — ugymond — vigaszul szolgál száműzetése szomorú napjaiban.

A 16-ik honvéd zászlóalj lobogószentelése mult vasárnap volt Csákványon. A szentelést a karánsebesi g. n. e. püspök végé, zászlóanyja pedig gr. Karácsonyi Guidóné volt, ki a pompás zászlószalagra azt hímé: „Mindig előre, ha darabokra tépve is,“ s kit a Caesarevics-ered zenekarával a megelőző este fátylós zónével is megtisztelték. A lakomában 200 vendég vett részt. Egy határvidéki ezredes nagy élelmezést emel poharát a közös hadsereg és honvédség testvéri egyetértésére. A helybeli katonaság lakomájáról is ugyanez órákban bőven volt gondoskodva. Este bált rendeztek.

Egy megsebzett leány. Pár hó előtt nagy föltűnést okozott az öngyilkossági és gyilkossági merénylet, melyet Porompovics hivatalnok magán és 15 éves Irén leányán végbevitt. A szerencsétlen apa el is vérezte, leánya azonban, daczára, hogy a revolverrel háromszor lőtt rá, csak súlyosan sérült meg. Legnagyobb aggodalmat keltett az orvosokban, hogy a leány koponyájába furdott egyik golyót semmiképp sem lehet kivenni. A leány napról napra épült, a golyóval koponyájában hegedni kezdtek a sebek s egy-két hét óta ép oly vig, egészséges, mintha nem is lett volna semmi baja. E váratlan gyógyulás nem kissé lepte meg az orvosokat, annál inkább, mert a leány semmi fájalmakat sem érez.

A torokgyilk sok áldozatot ragad el a Székelyföldön, kivált Erdővidéken. Az 1000 lélekszámnyi Bölönlőb 68 gyermek halt ki ezen járványban; a szomszéd N. Ajtáról 42 5-6 éves gyerek halt ki, s egy sem maradt némely családban. Kiválólag gyermekek közt pusztit ugyan, mindamellett az a vélemény, hogy egy napzásmos hozta vol be a tavaszon Oláhországból, a ki magá halt el legelőbb benne. Mikor erre a korosztályra kerül, ez a vidék nem ad katonát, annyira kipsztult.

Magyar zenészek Oroszországban. Odesából Balázs Kálmán zenekarát (mely már haza érkezett Debreczenbe) alig akarták elereszteni; szerették volna ott tartani a télre, s a bucsu-estélyen ölelgették, pezsgőztették őket, s orosz imperiálokat adtak nekik emlékül; Konstantinápolyból is kaptak meghívást.

Öngyilkosságok. A vaczi-utcai Mocsonyiházbán csütörtökön délelőtt egy szerelmi tragédia folyt le. Egy fiatal ember, Apáti Mátyás, ki — mint mondják, a gr. Szapáry Antal komernyikja volt s néhány nap előtt költözött e házba, egy ifju nőre, kivel együtt lakott s kit feleségének adott ki, revolverrel kétszer lőtt, s midőn holtan hitte, magát lövé aqyon. A leány neve: Siebenthal Helén, Elzászból való s báró Eötvös családjánál volt komorna, s életveszélyesen meg van sebesülve. Mindkettőt a Rókusba szállították. Az öngyilkos egy levelet hagyott hátra, mely szerint: ha életében nem lehetett boldog Ilonájával, (mint mondják: félté), legalább a halálban egyesül vele. — Szerdán pedig egy 20 éves rézműves-segéd: Fábrý Ede (Rozsnyóról) mérgezte meg magát cyanalkával, a mézszáros-utczában. Oka: életuntság, adósság. — Mult szombaton este a lánchídról egy ismeretlen nő a Dunába ugrott, s nyomtalanul eltűnt.

(Haldlozások.) Csömöri gróf Zay Károly 8-án rövid betegség után 74 éves korában elhunyt s 10-én temették el a bucsányi sírkertben. Ő a régi diák felső tábláin nevezetes szabadelvű férfi volt. Sokat buzgott az uj eszmék, a két protestáns felekezet egyesítése mellett. Irt a lapokba történeti és politikai czikkeket, továbbá röpiratokat az elnyomatás idején is. Az ágostaiaknak egytemes felügyelője s lélekben-testben igaz magyar főúr volt. — Balaton-Füreden vasárnap temették el Molnár Dienes volt országgyűlési képviselőt, egy tiszteletreméltó hazafit (Molnár Aladár osztálytanácsos atyját), ki 71 éves korában végelgyengülésben mult ki. — Toma Andor megyetörvényszéki ülnök és volt honvéd, 46-ik évében Ungvárt elhunyt. — Budán Márkus Károly pénzügyi titkár, tudományos, buzgó hivatalnok, 52 éves korában, — Neymayer Mihály pénzügyminiszeri fogalmazó s budai ének- és zeneakadémiai igazgató 28 éves korában meghaltak. — B. Barczay György, ügyvéd s a községi vegyes bíróság jogzóje Szilben 27 éves korában meghalt.

Nemzeti színház. Péntek, okt. 6. „Füredre kell menni.“ Vigjáték 1 felv. Gozlan Leo után ford. Feléki. — „Tevédések játéka.“ Vigjáték 3 felv. Irta Shakespeare; ford. Arany L. Szombat, okt. 7. Uj betanulással: „Lohengrin.“ Opera 3 felv. Szövegét s zenéjét írta Wagner R. Vasárnap, okt. 8. „Dalos Pista.“ Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, okt. 9. „Tartuffe.“ Vigjáték 5 felv. Irta Molière; ford. Kazinczy G. Kedd, okt. 10. „A fehér nő.“ Vig opera 3 felv. Zenéjét szerz. Boildieu. Szerda, okt. 11. „Báró és bankár.“ Dráma 3 felv. Irta Hugó Károly. — „Apró félretételek.“ Vigjáték 1 felv. Angolból ford. N. N. Csütörtök, okt. 12. „Norma.“ Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Bellini.

Szerkesztői mondanivaló. — Nagy-Szalonta. N. N. Nem lesz Arany János belőle. A verset megbírálni nem érdemes, annál kevésbé „lehetőség“ közzélni. — Kölesd. L. S. J6; de mostani számunkra már későn érkezett. A jövőben bővebb említést teszünk róla, vagy egészen is közöljük. — T. J. Az ugynevezett szatíráról nem szoltunk mondanivalóinkban, s ön azt ujra beküldi. De hisz szoltunk önnek (kivánatára) öt-hat verséről egyenként, s ha valaki több darabot küld be, külön-külön mindenikről nem szoltunk. Mest hát, kívánatára tudatjuk, hogy a szatíra még gyöngébb a többinél. Nincs benne sem valóság, sem él, sem gyönyör, sem erő; de még csak versforma sincs. — Csorna. K. E. „A sör“ is helyet foglalhat lapunkban. A visszakívánt képek megvannak s most már csakugyan gondoskodunk hazajuttatásokról is. — Berlin. D-r R. Hová intézzük a levelet?

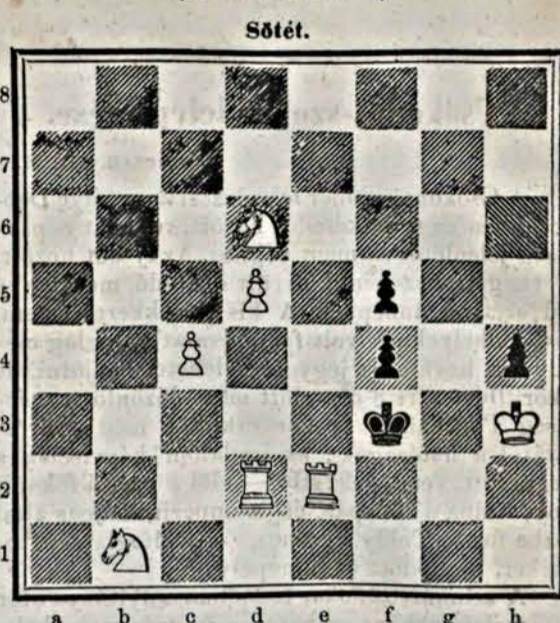
Nyilt-tér. *) A Como-sorsjegyek összes sorozatainak birtoka minden egyes hazusban egy kihuzott sorozatot biztosít!

E biztosítékkal egy társasjátékot nyitok 25 résztvevőre 25 db Como-járadékjeggyel valamennyi sorozatból, vasuti sors-25 db 400 frocs esasz. török jeggyel. (évenkénti 6 huzással) a nyerevényre egyenlő joggal és az eredeti sorsjegyek szétosztásával csak 5 ft. o. 6 huzonkénti részletfizetéssel és 63 kr. egyszer mindenkorai bélyegért. Minden résztvevő a részletfizetés végeztével egy-egy részletjegyre egy Como-és egy 400 frocs török vasuti kölcsonsorsjegyet kap kézbesítve. Megbizások pontosan eszközöltetnek, huzási sorozatok mindig ingyen küldetnek.

Austerlitz Zsigmond első BUDAI váltóházától, a lánchíd mellett. *) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

SAKKJÁTÉK.

620-ik sz. f. — Loyd Samutól. (New-Yorkban.)

Világos. Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 615-ik számú feladvány megfejtése. (Loyd Samutól New-Yorkban.)

VII. Söt. VII. Söt. 1. Bb4-g4 Ke8-f7 1. 1. Ke8-d7 2. Bg4-g7 Kf7-e8 2. Bg4-g7 2. tetsz. szer. 3. Hg8-f6 matt. 3. c7-e8 V. h. ad mattot.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czente József. — Jászkeszen: Galambos István és László. — Czeglőden: Galambos Károly. — Karcagyon: Kacsó Lajos. — Nagy-Szalontán: Kovács Albert. — Halmában: Sipócz Ferencz. — A pesti sakk-kör.

Előfizetési fölhívás VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok

1871. okt.—decz. folyamára.

Szeptember hó végével az évnegyedes előfizetése ideje lejárván, október 1-től az előfizetés mielőbbi megújítására hívjuk föl a t. olvasó-közönséget, hogy a lap küldésében fönnakadás ne történjék.

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordva A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnegyedre (okt.—decz. 1871.) 2 ft. 50 kr. Félévre (okt.—márcz. 1871—2.) 5 „

Csupán Vasárnapi Ujság: Évnegyedre (okt.—decz. 1871.) 1 ft. 50 kr. Félévre (okt.—márcz. 1871—2.) 3 „

Csupán Politikai Ujdonságok: Évnegyedre (okt.—decz. 1871.) 1 ft. 25 kr. Félévre (okt.—márcz. 1871—2.) 2 „ 50 „

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1871. július—szeptemberi évnegyedi folyamából még néhány teljes számú példánnyal szolgálhatunk.

Az előfizetési pénzek beküldése legcélszerűbben postai utalvánnyal eszközölhető, a melyre csak egy 5 kros bélyeg teendő.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kladó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Csokonai (képpel). — Csokonai szobrának leleplezése. — Csokonai költői hatása. — A Rigire! (két képpel). — Honvél-toborzás (képpel). — Németesedés, korcsosodás, II. — Aranyművesek a középkorban. — Egyveleg. — Tárház. A Csokonai-szobor leleplezése. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilt-tér. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

UNSCULD EDE PESTEN. kakas nélküli Lancaster vadászfegyverek. I-ső fegyverraktár s műhely: vaczi-utca a „levélhez.“ II-dik fegyverraktár s műhely: kerepesi-uton. a nemz. színház átellenében. ajánlja a részére Magyarorszában és Ausztriában kizárólagos szabadalmat nyert legújabb javított kakas nélküli Lancaster-vadászfegyvereit (saját készítmény.)

Mellbetegségben szenvedőknek. A már Humbold Sándor által az ő Kosmos-ában ajánlott Coca-növény Peruból, dr. Sampson tanár rendszere nyomán lapidacokká feldolgozva a tüdőbetegségeknek gyökere gyógyítása eszközölhető. Dr. Sampson egy tudományos értekezete az 1-ső számú coca-lapidacok használatára felelt különösen a coca-lapidacok tulajdonságait illetőleg. (egy doboz ára a porosz gyógyszerészeti illeték szabályzata szerint 1 tallér, hat doboz 5 tallér) egyáltalában minden megrendeléshez hozzácsatoltatik, vagy pedig a „szerecsenhez“ (zum Mohren) czimzett gyógyszerár által Mainzban ingyért küldetik meg. 1124 (6-7) Főraktár Magyarországra nézve Pesten: TÖRÖK J. gyógyszer. király-utca 7-dik sz. alatt — s Beesben: HAUBNER E., Engelpotheke am Hof.

Heckenast Gusztav könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható: (Kis nemzeti muzeum 17. és 18.) A szabadság hősei és vértanui. Lapok a magyar történelemből. Horváth M., Kerékgyártó A., Szilágyi S. stb. nyomán írta KULIFFAY EDE. Füzve 1 forint.

HETI-NAPTÁR. Table with columns for months (Október, November, Deczember) and days of the week, listing religious and public holidays.

